

پښتو

لنډې، مصري، ټپې

ويب پاڼه: <http://www.razmohammad.com>

ایمیل پته: razm.noorzai@gmail.com

Ketabton.com

ترنېب کورنکې: راز محمد نورزې ټکټیاوال

کال: ۲۰۱۶م

لنډی، مصري، ټیپي

لنډی هغه ولسي شعرونه دي چې شاعر يې معلوم نه وی او د هر حساس پښتون او حساسې پښتنې د احساساتو هنداره باله شي .

د لنډيو شاعران څوک دي؟

د پښتنو په غرو او رغو کې ، په کلیو او بناړو کې ، په شنو درو او لویو دښتو کې ، د ابشار خنگ او د کږدی اړخ ته د چوپان په شپیلې او د بڼوال په درو کې بلاخره د پښتنو د خاوري په هر گوټ کې له دی اشعارو څخه په یو شان خوند اخیستل کېږي . زاړه يې د ځوانی د خاطراتو په یاد وایي ، زلمیان او پیغلې يې د خپل زلمیتوب شور او مستي پکښې لټوي ، مینانو ته د راز او نیاز روښیاری کوي ، توریالی ورسره د تورو په میدان کې گډېږي او مسافر يې په مسافري کې د خپل وطن تنده پری ماتوي . د اشعرو نه چې څومره ساده، سلیس او روان دی هغومره د پرديو ژبو له اغيزې څخه پاک او سپیڅلي دی.

د لنډيو ځانگړتياوې

د دیوانونو شعرونه که د عربي عروضو تابع دي خو دا شعرونه نه یوازې د عربي عروضو څخه بی نیازه دي بلکه د سېلاب (Syuable) سیستم په اساس ځانته عروض لری ، لومړی برخه يې لنډه (۹) سیلابه او دوهمه برخه يې اوږده (۱۳) سیلابه ده . د دی اشعار ویل څرگند خصوصیت دا دی چې زیاتره پکښې د بنځې له خوا نارینه ته خطاب وی او څنگه چې د بنځې احساسات تر نر رقیق ، تاثیرات يې تر نر اغیزمن او اغیز یی تر نر وځوندور دی نو به لنډيو کې هم طبعاً تر نورو اشعارو خوند او اغیزه زیاته محسوسه کېږي ، همدا شان هره یو لنډی د ملی موسیقي یو داسی نوټ بللی شو چې پر مختلفو طرزو او آهنگو باندې کیدای شی ، لکه : رزم ، بزم ، د سفر ، ناستی ، اتڼ ، غم او د خوښی د حالاتو

د راز راز لحنونو سره سمون خوری یعنی هره یوه لنډی د ملی موسیقی پر ډول ډول آهنگونو او وزنونو باندې رغیدای شی ، دا څو لنډی چې دلته د پارسی او انگریزی ترجمی سره لوستونکو ته وړاندې کیری دا د دی راز ملی اشعارو یوه ډیره وړه نمونه ده ، که نه وی دا راز په زرگونو زرگونو لنډی شته چې تر اوسه را غونډی شوی نه دی یوازی یوه برخه یې د پښتو ټولنی د کتاب په شکل چاپ کړی ده . که دا نمونه د لوستونکو خوښه شوه نو بیا به زیار باسو چې دا راز شعرونه یوه بله مجموعه د ترجمی سره مینوالو ته وړاندی کړو . د پښتو ژبې داوولسی ادب یو ځانگړی شعری صنف یا ټولگی دی چې شفاهی ادب هم ورته وایې . لنډی د شعر د نورو ډولونو نه یو بیل او بشپړ ډول ځانگړی فورم لری . چې لو مړی نیم بیټی یې نهه سیلابه او دوهم نیم بیټی یې (۱۳) سیلابه کیری چې دا ځانگړنی په نورو شعری فورمونو کې نه لیدل کیری . په پښتو اولسی ادب کې د لنډی لپاره نور نومونه هم شته چې د بننتون اولس لخوا په دی ټولو نومونو پیژندل کیری . لکه: ټپه ، مصره او ټیکی چې دی هر نوم ته یو ځانگړی فلسفه موجوده ده چې د بیلگې په ډول یې زه یادونه کوم . لنډی ته ځکه لنډی وایې چې د سیلابونو له مخې لنډه او دمانا له پلوه ډیره اوږده او غښتلی وی او یا داچې چې لو مړی نیم بیټی یې دوهم نیم بیټی نه لنډ وی لکه دا لا لنډی لنډی :

د لنډی ونې نه دی څار شم
لکه سیسی چې په کمر ولاړه وینه

مصره

لنډی ته مصره هم وایې او دا ځکه چې په پخوا زمانو کې د توری او ډال جنگونه وه او د هغو جنگونو په مهال د جنگ بڼه او پیاوړی توره به په مصر کې جوړیدله ، نو د مصری توری شهرت ډیر زیات وه او هغه به ډیره تیره او ځلانده هم وه ، نو د لنډی تاثیر او ښکلا یې د مصری توری سره تشبیه کړی چې د میوند په جنگ کې د ملا لې د خو لې مصره د یا دولو وړده :

که په میوند کې شهید نه شوی
خدا پرو لا لیه بی ننگې ته دی سا تینه

د ملا لې د خولې دا لنډی د پښتنو د بریا لیتوب او د ښکیلاک د ماتې سبب شوه یعنې دی لنډی په پښتنو زلمیانو کې هغه جذبات او احساسات راو پاروی چې د سر خندنې په روحیه کې غلیم مات کړ او خپلی سینی یې د انگریزی ښکیلاک توپونو ته سپر کړی او په غلیم یې هجوم وروړ ترڅو یې غلیم پر شا و تا مبا وو .

او بریې خپل کړ . زما په قبر لاری توکړه که یې د ننگ گولې په شا خوړلی وینه همدا ډول لنډی ته ټپه هم وایې ، او دا هم یوه د تسمیې وجهه لری خغخ دا چې د لنډی تاثیر د سپر په زړه ټپ جوړه وې . یعنې که توری او توپکی ښکاره توپونه جوړه وې ، نو لنډی بیا پټ زخمونه د انسان په اوجود کې جوړولی شي چې یواځی احساس یې کیږی ، خو لیدل کیږی نه لکه دا لا ندې لنډی :

باور مې نه شی که به روغ شم
بلا زخمونه مې په زړه دی مې به شمه

د روغیدو تمه مې نه شته
جانان په غشو د بنو ویشتلې یمه
با نه دی ورو جگ کړه شیرینې
ما ته دی سم د زړه په سر تو مبلی دینه

د لنډی بله ځا نگرنه داده چې شاعریې معلومه نه وې د هر چا یعنې د هر پښتانه او پښتنې د خیال

او زړه خبری دي . بله دا چې وخت او ځایې هم معلوم نه وي ، چې د چاله خوا ، څه وخت ، او په کوم ځای کې ویل شوی دي ، او نه یې چاته د تعداد پته لگېږی . د لنډیو کتابونه چاپ شوی ، خود تعداد په اړه یې څوک څه نه شی ویلی او نه یې کوم لیکوال ته څوک منسو بولی شی ، او نه څوک په ویلو کې انتیظار با سی . حتی کله کله یې خلک یو د بل په وړاندې د مسا بقې په ډول هم وایې په تیره پښتني پیغلي او زلمیان لکه دا ټیپه :

د ټیپې وار راسره کپړده
ما ته بي واره ټیپه خوند نه را کوینه

ما سره سمه سیالی مه کړه
ما د لنډیو سپاري لو ستلی دینه

د لنډیو وو یونکي زیاتره وخت تور سري وي . او د لنډیو ډیره برخه د بنځوله خوا ویل کیږي ، او یل شوي دي . د لنډیو د منځ ته را تگ په باب کومه خاصه نیټه نه شته او اټکل کیږی چې د زرو کالو څخه هم بخوا قدامت لری وڅیړونکي په دی عقیده دی چې بنا یې لو مړنې په لاس راغلی لنډی او یا په بل عبارت یوه زړه لنډی دا وي :

سپورمې سر وهه را خیزه
یار مې د گلو لو کې گوتي ریینه (۱)

لنډی چې د پښتو اولسی ادب او فلکلور اساس تشکیلوی . د ژوند په هره برخه کې د خپل موثریت مظاره کړی وپښتانه ځوانان او پیغلي یې د مینې ، هجران ، وصل ، غم ، او خوشحالی په حالتونو کې وایې ، مشران یې په خپلو خبرو کې د ځینو مسایلو د تاید لپاره وایې : ، حتی کله کله تری د

متل په حیث د خپلو خبرو د قوت لپاره کار احستل کېږي، نو ویلای شو چې په لنډیو کې د انسان ژوند هر اړخ او هره پېښه انځور شوی ده چې دا انځور یډنه په ساده او روانه ژبه چې د اولس ژبه ورته ویل شوي ده نو ځکه ورته اولسی ادب وایي. دلته د ټولنیز ژوند د څو اړخونو او پېښو یا دونه کوم، چې په پښتو لنډیو کې په څو مره ساده، روان او ظریف انداز را نغاړل شوی او یو اوږده کسه یې په لنډو الفاظو کې بیان کړی. که لومړی د عشق برخه او دهغه څو حالته راواخلو ښه به وي.

زه به عاشق سړی پوهیږم

یا یې رنگ زیږوی یا یې شونډي وچي وینه

په دی که خوشک نه شته، چې په عاشقی او مینه کې جذبې، غم، خوشحالی، مینت، پیغور او تهمتونه وي، چې دا یو حالت هم د لنډیو نه دی او هر یو یې په خپل وار تعریف کړی، هر حالت یې ژبه ور کړی او غږو کې یې دي او په هغه ژبه کې غږولی په کومه چې ټول پښتون قوم پوهیږي لکه د جدایې به وخت یې عاشق خپلی معشوق ته داسی وایي:

جانانه دومره را سره واي

لکه بر یښنا چې د بارانه سره وینه

د لنډی پيژندنه

د لنډی پيژنې په اړوند په ځینو کتابونو، لیکونو او خپرونو کې داسې راغلي دي: (لنډی په اولسي ادبیاتو کې هغه ادبیات دي چې د اولس بې نومه او بې نښانه شاعر پکې پدې بریالی شوی چې د بشر د ژوند تر ټولو عالی شیبې په دوو نا متوازنو بیتونو کې په ایجاز بیان او تصویر کړی دی. (۱) استاد حبیب الله رفیع لیکي: لنډی یو هغه دوه مسره ایز نظم دی چې لومړی او دوهمه مسره یې نه په قافیه کې سره یو شوی او نه په وزن کې سره رابري وي. لنډی هغه موزون، غیر متعارف، مستزاد،

حکمي مقفی ، غیر مصرع بیت دی چې لومړی برخه یې نهه (۹) څپې او دویمه برخه یې دیارلس ((۱۳)) څپې وې د پښتنو په مختلفو سیمو کې لنډی په مختلفو نومونو پاندي نومول شوي دي البته چې په هر محیط کې به یې د بیلې بیلې وجهې سبب شوی وي ، او هر یو نوم ایښودونکي به د یو خاص صفت او مقصد په لحاظ نوم پری ایښی وي . نو لدې کبله د لنډی په نومونو کې اختلاف معلومیږي . خو نومونه چې په بیلو بیلو محیطونو کې ورباندې ایښودل شوي دي په لاندې ډول دي : لنډی د کندهار او پکتیا پښتانه یې لنډی بولي چې دا اصطلاح د کثرت په توګه په دوي کې موجوده ده او هم د هري سیمې باسواده خلک یې پیژني .

بل تعریف

لنډه د مفرد مؤنث کلمه ده ، لنډی د لنډه بڼه ده ، د لنډی لومړنی برخه لنډه او دویمه برخه یې اوږده ده ، له دې کبله ورته لنډی وايي. یا دا چې په دی ډول نظم کې یو ډول تاثیرات پراته دی ، چې په اوریدونکي په محضی اوریدو سره یو داسي ډول اغیزه کوي چې په خوله یې تعریف نه کیږي او اکثر پښتانه یې په محض اوریدو سره په ژړا کیږي او په زړه کې یې یو هیجان او سوز پیدا شي ، نو ځکه یې د هغې لنډی نوم چې د مار په معنی ده په دې نظم باندې ایښی ده. راورتي :)) د پښتو مشهور ادیب چې په قام انگریز و ((د پښتو ژبې او دب ته یې ډیر خدمت کړی دی ، د دې پورته قول یې تایید کړی دی او لنډی په باب کې لیکي : ((د پښتو ژبې یو ډول اشعار دي ، چې د ولاړې موسیقي په ذریعه ویلی کیږي ، د زیات جوش او حرارت نه ډک دی ، او ماته د دې په ذریعه خپل وطني او ملي سرودونه را په یادېږي ، چې .. ۱))

د لنډیو ادبي او معنوي ویش

لنډی د پښتو په فولکلوري ادب کې یو ځانله فورم دی چې د شکل له پلوه ډیري زړي دي ، د موضوع په لحاظ هم دومره متنوعي دی چې د پښتني ژوند ټولي خواوي پکې په واقعي او طبیعي بڼه

انځور شوي دي او سړۍ د پښتنو د اجتماعي ژوند دومره باريک موضوعات پکې پيدا کولاي شي چې په نور سندرو کې بيا په دي کم و کيف نه دي بيان شوي . (۱)

د لنډيو معنوی او حماسي انځور

فخر او حماسه

په خپل دين ، قوم ، ژبه ، نیکونو ميرانی ، ز پورتيا او نورو اوچتو صفتونو وياړ کولو ته فخر وياړنه وايی . حماسي هغه شعرونو ته ويل کيږی چې موضوع يې ، جنگ ، مرانه ، بنندنه ز پورتيا ، ننگ غيرت ، توره او وياړنه وي . لکه لاندي لنډيو :

علم درياب کوشش کشتی دي
په کشتی کينه په درياب و گرځه ميينه

چيرته چې علم حاصليري
هلته به خاوری کر مه غوښي خپل هډونه

مورې لنډی توره مې راکړه
پر دين غزا ده زه خپل ځان شهيدومه

که له میونده روغ راستون شوي
خدا پرو لالیه بی ننگی ته دې ساتینه (۱)

گودر او لنډی

گودر د پښتنو د کلتور د کتاب هغه رنگینه پاڼه ده، چې له نوم څخه یې د سړي زړه ته دیدنونه، مینه او ښکلا خپل ځان وربکاره کوي، او د ښایستونو د یوې ټولگې په شان ورته ځان ښکاره کوي. څرنګه چې دنوم څخه معلومېږي چې گودر د پښتو ژبې سوچه کلمه ده او د پښتنو ټولو سیمو کې د گودر کلمه عامه ده. کله چې موږ د گودر کلمه په خوله اخلو نو حتما زموږ ذهن ته د پېغلې، منګي او ماډیګري کلمې راځي. دا هغه کلمه ده چې د پېغلو، ځوانانو، شاعرانو، سندرغاړو له خوا په داسې الفاظو او کلمو کې ستایه شوي چې انسان دا وریډولو توان په ځان کې نه ویني چې په اوریدلو یې د ځوانی جزبه او د مینې ولوله راپاروي. د پښتنو په سیمه کې د گودر غاړه په ماډیګري کې د پېغلو په تودواکارو گرمه وي ځکه چې دا داسې ځای دی چې خپلې همزولې په کې جمع کېږي. گودر چېرې چې ښکلې او مستې پیغلې د اوبو راوړلو په بهانه خپلو همزولو سره د زړه خواله کوي، خوښي کوي، د خپلو مینو دیدنونه کوي. گودر د ویالې او چینې سره هغه ځای ته ویل کېږي، چې په هغه ځای کې د منګي خوله په اسانۍ سره د اوبو په واسطه ډکېږي. او د هغه سره نږدې کورونه د خپلو ورځنیو اوبو د پوره کولو کار اخیستل کېږي، چې گودر ته معمولا انجونې ځي او ډېرې په خوښی د گودر څخه د اوبو راوړلو ته خوښېږي. څرنګه چې زموږ په وطن او په ځانګړې ډول د پښتنو په سیمو کې د ښځو په تګ راتګ، مېلو او مستیو ته اجازه نه شته دی او نه هم په کې بی له گودر څخه کوم بل ځای شته دی، نو پښتنې انجونې گودر ځانته په دنیايي جنت کې شمېرې، ځکه چې هلته د خپلو همزولو انجونو سره د زړه د نړۍ رازونه شریکوي او د خپلو یارانو سره د دیدن څخه خوند اخلي، څوک په کې نوی د یارانې تار غځوي او څوک په کې خپلو زړو یارانو ته تینګښت تارونه تړي.

دلته یوه پښتنه انجلی د خپل یار د دیدن لپاره په ځان تکلیف مني او کوز گودر ته اوبو پسې ځي، چې هغه د پښتنو په قول په یوه تېر دوه ښکاره کوي، چې وایي:

اوبه د هر گودر خوږې دي
جانانه ستا دپاره کوز گودر ته ځمه

دلته د گودر په بهانه د یار د دیدن کولو سربېره د پښتنې انجلی د مینې سپېڅلتوب هم ځان ښکاره کوي، چې د خپلې مینې لپاره په ځان تکلیف گالي او د یار دیدن کوي. په گودر کې نه یوازې د انجونو خنداگانې او د ښکرو شرنګهار شتون لري، بلکې هلته د گودر څخه یوه څه لرې په هغه سیمه کې چې گودر ورته ښه مالومېږي، ډېر زلمیان هم لیدل کېږي، چې ډېرو انجونو په منځ کې د یوې انجلی د سالو خبره داسې په لنډی کې رانغاړي:

پر گودر سور سالو ښکاره شو
ما وې دې تورو اوبو اور واخیست مینه

دلته د سالو یا ټکري سور والی او هغه هم د یوې داسې انجلی په سر چې په مستی ورځینې هخوا دېخوا سر اخلي او دا پرې د خپل مین زړه زخمی کوي. او یا هم کومو زلمیانو، چې د گودر د غاړې د مستو انجونو کتار او ټولګه لیدلې وي، هغه بیا ځان د گودر د غاړې په شان غواړي، چې د انجونو د سرتاج شي او یا هم انجونې یې په خپل لاس راوشکوي او د زړه په سر یې کېږدي. لکه چې وایي:

خاونده ما د گودر گل کړې
چې جینکی مې شوکوي سر کې مې ږدینه

دلته د هغه گل یادونه شوې، کوم چې د گودر په غاړه وي او انجونې هغه راشکوي او په خپلو وېبستانو کې یې د مستی د نښې او د وېبستانو د بنایست لپاره ټوکوي، چې د خپل مین زړه پرې ټکور کړي. یا هم ځینې مینان گودر ته د ټولو انجونو او یا هم د جوړه انجونو له تگ څخه سرټکوي او د خپلې مینې سره د بلې انجلې راتگ ورته ټکه ښکاري، لکه چې وايي:

په گودر څه ټکه لوېدلې
چې کشره خور یې بدرگه ورسره ځینه

د پښتنو د کلتور د کتاب د پاڼو څخه دا جوتیري، چې پښتانه انجونې یوازې حتا گودر د اوبو پسې هم نه لېږي، یا یې کشره خور او یا هم کشر ورور ورسره لېږي، خو دلته دا کشره خور دې خوار عاشق ته د ټکې په څېر راغلې، چې دی یې د خپلې مینې سره د همرازی څخه بې برخې کړی دی. که څه هم د مور څخه خوږه او نیردې څه نشته خو کله چې یوه نجلې په کورکې د مور او پلار له خوا ورته رد او بد وویل شي هغه خپل ډک زړه گودرته وړي او دگودر په غاړه دخپل زړه براس اوباسي . کله چې دگودر غاړه په شنو او سرورنگونو ټپه وي نو ځوانان یې بیا په شعرونو او لنډویو کې انځوروي :

پرگودر سور سالو ښکاره شو
ماوې دې تور او بو اورواخیست مینه

کله چې په گودر دنجونوسره ، سپین او شنه ټیکري راغونډشي چې ددوي دټیکریودرنگونو ټیزوالی دومره تیز وي چې داوبورنگ هم ځان سره اړوي . چې دلته دلنډی ویونکي هم دې ټکي ته اشاره کوي او وايي چې کله سور سالو په گودر راښکاره شي دغه سور رنگ دومره تیزوي لکه داور تاو چې سپری سيزي که څه هم اوبه داور ضد وي خو بیا هم هغه تاثیرات چې په سور سالو کې وي اوبه او اور ورته هیڅ دي .

يار مې ټوپک زه يې مر مې يمه
 په تورو غروکې يې ويستم ورکه يې کر مه

ورشه د يار خبر دی واخله
 چې بی د يدنه دی سا ته لیونی شونه

ما ز دیگر چیر ته وی چې نه وې
 خوری وری زلفی په بام ولاړه ومه
 په لنډیو کې انځورونه او تشبیهات

په بڼتو لنډیو کې انځور یز کلیمات، تشبیهات او هم وزنه لغتونه په ډیر هنری وروان، ساده ډول راوړل شوی دی. د لنډی موجود فورم ورته یو خاص خوند او ښکلا ور بڼلی ده لکه دا لنډی:

زلفی دی بی شماله بنوري
 لکه استاد شاگرد ته لښته خو ځوینه

دلته د زلفو لږ داستاد د لښتی سره تشبیه شوی دي که څه هم د زلفو نرمي او ظرافت باید د یوي لښتی سره تشبیه نه شی، خو د لښتی تاندوالی او د گوزر کیفیت چې د لښتی درد په ښکاره ډول او د زلفو درد پټ احساس ددی تشبیه مانا ته ډیر قوت ور بڼی او که یو بل مانا وې تړاو ته یې ځیر شو. که د استاد د لښتی خو ځول شاگرد دی ته اړ با سی چې د یو مضمون لو ست بڼه زده کړی. خو دا هم بی ځایه نه ده، چې د یار زلفي هم سپری ته د مینې درس ورکوی. هغه د خوشحال بابا خبره چې وایې:

بدرگه که محبت راسره نه وایې
یک تنها به به خو نخواستو لارو تلل څوک

که په لنډیو هر څومره وغږیږو، نو د بس ټکی به پیدا نه کړو، ځکه لنډی زموږ د اولس هغه قیمتی او ارزښتناکه پاڼه ده خلا صیدل یې ناشونې ده او د یادولو وړ خبره خودا ده، چې دغه پاڼه (خداي ج) یواځې په پښتو پیرزو کړیده. نوری زې له دی نعمته بې برخې دی او کمال یې په دی کې دی چې دا اولس خبرې دی و او دا اولس د زړه خبرې دی او دا اولس د زړه نه راوتلی دي، ځکه نو داسې څوک به نه وي چې لنډی یې زده نه وي یا یې نه پیژني، ځکه په لنډیو کې زیاتره د ټولني حالات، ټولنیز ژوند، او د چاپیریال په اړه مفاهیم رانغاړل کیږي، حتی کلتوري مسایل په ډیره ساده ژبه انځور شوي دي لکه دا لنډی لنډی :

که مور او پلار دی خداي رضا کړل
د ماما گانو به دي زني ونیسمه

زموږ په پښتنه ټولنه کې دا دود دی چې د جنې په غوښتنه کې لومړی حق د پلار او مور دی. او دهغوی د رضا حاصلول یوه حتمې خبره ده، خو کله کله یا په اکثره ځایونو کې ماماگان هم ددې صلاحیت لري چې نجلی دواده او یا په عامه اصطلاح دبرخلیک په ټاکلو کې رول ولري. چې په پورته لنډی کې مت مفهوم په لنډو الفاظو کې رانغاړل شوی دی او یا دا لنډی :

په ما دی ټول کلی خبر کړ
په تا دي یو دادا خبر دی زړه دی چوینه

دلته هم د کلیمو د رواجونو او دودونو مسله ده . چې په پښتنو کې یا دونې پټې وي . او که دغه راز په ډاگه شی ، نو بد عواقب به ولری . خو د مینې جذبات بیا کله کله انسان ته دومره جرعت ورکړی . چې انسان د خپلې ټولنې او ټولنیز قانون نه سر غړاويې ته مجبوروی . لکه دا لنډې :

په توراور بل مې جنگ جوړېږي
زما بې غوره یاره څه چې ترینه ځونه

چې البته دا حالت دینې استعراق یا جنون مرحله ده چې سپری خپل استوگنځی پریردی . او د ناخوالو له لاسه د ټولنې نه تجدیدېږی . خو په هر صورت ملامتیا ددې می لو مو انسانانو هم نه ده . ځکه هغه دچا خبره ده . (د مینې نازولی حالت ته جنون وايې) نو چې د سپری مینه دیره نازولی شی ، نو هغه به ولی نه جنون کیږی . دوی چې جنون شی ، نو د دونیا ټول خواږه او د معشیت ژوند شاکړی او بلاخره د جنون په سمندر لاهو شی . او خپل هر څه د خپلې مینې نه قربان کړی . هغه د اختر و صیب خبره چې

سرو مال به درته دوه په میدان کیږدم
کومه ورځ چې ستا د مینې جواړی شوه

نو دغسی پښتانه مینان هم ځان یو له بله قربانوی . او دا خو ښکاره ده چې پښتانه په قربانې او ځان تیرونه کې نوم لری لکه دا لاندې لنډې :

د غرغری میدان ته راشه
سبا مې ستا په تهمت دار ته خيژوینه

خو معشوقه بيا د خپل غاشق پدی حال فخر کوی . او ویاری ، چې دا قر بانې یواځی او یواځی ددی مینې ته ورکوی . او خپل سپیڅلی روح د یوی سپیڅلی مینې قر بانوی . او وایې :

خاونده ټوله مې تری زار کړی
زما په سر یې غرغري منلی دینه

په بای کې دومره وایم چې لنډیو ته زه دومره عقیده لرم چې که په پښتو کې هیڅ شعر نه وایې او یواځی همدا لنډی وی ، نو د پښتو ادب لپاره به کافی وایې . او په اخر کې دادی کوم چې پښتانه دی ژوندې وې او پښتون دی اباد وې . او خدای (ج) به پری د ابدی عمر پیرزو وکړی

عمر دی ډیر شه خپله یاره
زما د زړه ستنی په تا ولاری دینه
د گودر اومنگي انځور په لنډیو کې
اوبه دهر گودر خوږی دي
جانانه ستا لپاره کوز گودر ته ځمه

اوبنکي مې سیند غوندې بهیږی
بیا به د سیند د غاړی نهکوم سیلونه

بیلټونه چیرته چې ځی لار شه
گودر ته مه ځه چې بې پاتی شینه

پرگودر سور سالو بنکاره شو

ماوې دى تورو اوبو اورواخيسته مينه

پلارېې دبر كلي ملك دى
لورېې د كوز كلي منگي راډكويڼه

په گودر څه ټكه لويديلى
چې كشره خورېې بدرگه ورسره ځينه

خا ونده دا گناه مې معاف كړې
بيا به دخور په عاره نه كرم گلونه

خا ونده ما دگودر گل كړې
چې جنكي مې شو كوى سر كې مې ږد يڼه

خوله به د خداى په رضا دركړم
منگي مې ولى بنوروى لنده دې كړمه

د زلفو تار مې اوبو دروږو
په غم شريكه مينه نيسه گودرونه

د كشمالو منجيله وكړه

چې خوشبوی دی د منگی د بیخه ځینه

دگودر غاړه ورته نیسه

د نجلۍ خوی د مرغاوې دی رابه شینه

دگودر هر بوتی دارو دی

چې پری لگیږی د نجو نکو پلونه

د منکو توکتاری یې جوړ کړو

لنډی بازار یې په گودر ولگاونه

که دی زما دیدن یاد یږی

د گودر غاړه اجاره واخله مینه

که دیدن کړی گودر ته راشه

زه به منگی په لپو ورو، ورو ډکومه

گل مې د لاسه اوبو دروږه

په غم شریکه لا لیه نیسه گودرونه

گودر ته ځم راپسی راشه

زه به منگي په لپو ورو، ورو ډکومه

گودر په سر مې قبر جوړ کړه
چې مات منگي جنکي زما په قبر ږدینه

ما دگودر په غاړه بنځ کړی
چې جنکي مې مات بنگړی په قبر ږدینه

منگي يې ټول په ډنډ غو په کړل
د شيطا نی منگي په لپو ډکوينه

يو گوټ اوبه منگي نه راکړه
د وصال تږی يم اوبه بهانه کومه

مات کودړی

دگودر په غاړه پروت و مات کودړی
ویلی زه وم روغ منگي کلال جوړ کړی

دلته لو بو کي زه مات یوه ځلمی کړم
یوی پیغلی په اوږو ومه راوړی

د جهان هره زره کي عشق عیان دی

مات کودری سره هم د عشق داستان دی

ډیر مین په دی گودر دې یو خای شوی
ډیر منگی دلته مات شوی لند بیان دی (۱)

په لند یو کی دگودر انعکاس

اوبه د کوز گودر خوږی دی

لیلا د یار لپاره بر گودر ته خینه

اوبه دکوز گودر خوږی دی

زه د مین د پاره بر گودر ته خمه

اوبه د کوز گودر خوږی دی

د لیونی د خوبی کنگل پکی راخینه

بدن دریاب زړه مې گودر دی

د غم ویلی پکی رگونه تللی دینه

بیا به منگی ته گوتی نه کرم

مور د گودر د تلونه ما منعه کوینه

پاس په گودر د پیغلو جنک شو
د سور سالو میر منی ما تی گډوینه

پاس په گودر ولاړی گله
نصیب د چا یې او به زه در خیزومه

پاس په هوا راشه جانانه
د گودر لاري رانیزو نیولی دینه

پت د گودر په غاړه کینه
چې یاره پت په پت وکړو دیدنونه

پرگودر سپینه سینه اوړی
په لاره تیر یدم ودی ویشتمه

پر گودر گني ونی کیرده
چې شالیلا منگی په سوری ډکویینه

پر گودر ننبه راته کیرده
د ما زد یگر اوبوله ځمه وا به یې خلمه

پر گودر څه بلا لگيږي
چې کشر ورو يې بدرگه ورسره ځينه

په گودر سور سالو بنکاره شو
چاوي سالو دی وچاوي اور ولگيده

په لوی گودر دی ځني پری ولی
په نری بادی يې وچوی مین دی کرمه

پیغله گودر ته روانیږي
زړه يې منجله کړو پری منگی راوړی مینه

تاسی دی بر گودر ته گوری
د بیغلو جنگدی منگو تی گذاره وینه

ته د گودر غاړی ته راشه
ما په منگی کې پراتی راوړی دینه

ته ماز دیگر گودر ته راشه
په گودر کیږی په اسانه دیدنونه

ته ماز ديگر گودر ته راشه
زه به منگي په لپو ورو ورو ډکومه

جانانه ستا د زړه لپاره
زه په غرمه د گودر غاړې له درځمه

خاونده بيادي ماز ديگر کړ
پهگودر جوړشو دمنگيو کتارونه

خلکه گودرگوري گديري
زه بي گودره گديدمه لا هو شومه

داده گودر غاړه راواخله
لکه زخمی هيلی په ډبکې ناسته يمه

د اسري منگولي نري غاړه
گودر ته لاره دچا ژوند خرابينه

داسري منگولي نري غاړه
گودر ته لاره برگ منگي ترخکې وړينه

داسري منگولی نری غاړه
لکه کو تره په مکیز گودر ته ځینه

د جلا لا گودره وران شی
په جنکودی سا لنډی ولگاونه

ددی گودر غاړی ته گوره
نری لگی دی پیغلی زړونه ودیتوینه

دگودر خواکې وني کیرده
چې شا لیلای منگی په سیوری ډکویینه

دگودر زر اجازت راکړه
ما ته کو څه کې جنکی ولاړی دینه

دگودر غاړه به بنا یسته کړی
ورله روان شول د بلبلو کاروانونه

دگودر غاړه پری بنا یسته ده
څا ننگه دی خدای شامدام روغه لرینه

دگودر غاړه ورته نيسه
دجنلی خوی دمر غاوی دی رابه شینه

دگودر غاړه ورته نيسه
لیلا دجنو میره ده مخکې دربه شینه

دگودر غاړه ورته نيسم
زما جانان پردی لار تللی رابه شینه

دگودر غاړه یې ناغه کړه
زمو په غاړه کړه دصبر تاویزونه

دگودر غاړه دي اغزي کړه
په سترگو روند شی بخملي پني لرمه

دگودر هر بوټی داروده
چې لگیدلی پری د پیغلو پلونه

دگودر هر بوټی دارودی
جونې پری هره ورځلا سونه لگوینه

دگودر هر بوټی تازه ږي
هرمزد يگر پری جونې سترگي لگوينه

دگودر هر مازد يگری بڼه وې
چې جونې ټولی مازد يگر سيل له راځينه

دمازد يگر اوبوله مه ځه
په گودر زانگی دکوډگرو تاويزونه

د مازد يگر گودر ته راشه
ما په منگی کې پراتي راوړی دینه

د مازد يگر گودر له مه ځه
پيغلی ابو پر ځای ويني دکوينه

د مازد يگر گودر له راشه
زه به منگی په لپو ورو، ورو دکومه

د مازد يگر گودره وران شی
په خدا درشم په ژړا درنه راځمه

د بدن دی سین کره را لا هو کره

زه په غاره دگودر ولاړه یمه

زلفی یې بییا پر مخ خوری کړی

د ماز د یگر گودر له ځی ځان سنگاروینه

سترگی دی ډکي تو مانچي دي

چې د گودره را ختم ودی ویشتمه

سترگی هوسی صراحی غاره

بیا دگودر په لاره مسته یاره له ځمه

شاه دگودره روانیږه

زما نړی پری د زرگی پا څه برجونه

شاه دگودره روانیږه

لکه د بن مرغی وره شنه یې خالونه

شاه دگودر له لوری راغله

لکه پا چا ورته پیری ولاړی دینه

شال يې په سر اوږې په غاړه
گودر ته لاره عاشقان رنځور وینه

شو مازد يگر ځان يې سنبال کړو
خپلو همزلو سره کوز گودر له ځينه

شو مازد يگر گودر له لاره
لکه هوسې په لاره اخلي قد مونه

شو مازد يگر گودر له لاره
په اردلی کې سيهلی ورسره ځينه

که ته رينبتيا پر ما مين يې
د گودر غاړه اجاره واخله مينه

گودر ته ځم را پسی راشه
يوه شيبه به دی په شه زړه ووينمه

گور له ځم را پسی راشه
منگي مې دوه دي نری ملا مې ما توينه

گودر له ځمه را پسی را شه
ما په منگې کې پراتي را وړی دینه

گودر ته دواړه خویندي راغلی
یوه یې ویشتل کا بله یې غشي ټولینه

گودرته ځم را پسی راشه
زه به منگی په لپو ورو، ورو ډکومه

گودر ته ځم را پسی راشه
وخت مازد یگردي چې پری وکړو دیدنونه

گودر له غبرگې خویندي راغلی
گوله ماری د خمارو سترگو کوینه

گودر له ځمه خوشا لیرم
چې مې جانان کرلې لاره کې سره گلونه

گودر ته ځی په مخه راغلي
گیبی گیبی پرتوگ دی لاره نه را کوینه

گودر کپی سری لمبی شوی پورته

د چا د زره په دنیا اور ولگید نه

گودر شو گرم مازدیگر دی

لیلا همزولو سره قینج مکیز کوینه

گودر له خم چپی اوبه راوړم

په سرو منگلو به یی جانان له ورکومه

گودر له خم چپی مانگی مات کړم

سپوړمی زره شوه اوس تیاره کپی یاره خمه

گودرته شی ناوخته کیری

د خیال کاته کوی په اور یی سستی کړمه

گودر له خمی او پینوته گوری

پاچاهی لارکپی د خیال مه رده قد مونه

گودر په سر می قبر جوړ کړی

چپی مات منگی پیغلی زما په قبر وینه

گودرکې هره ورځ اختر وې
منگي په سر ورله راځي جو نې سيلونه

گودر د غدونو څه کم نه دی
پکې پنبيرې شنی پاخی کټه بازونه

گودر دی عمر له اباد وې
مازد یگري پکې وی اخترونه

گودر بادشا منگی وزیر دی
وزیر همیشه د خپل یار سلام کوینه

گودره ټول درته لوگی شم
په سور سالو کې لیلستا خواله را ځینه

گودرکې هره ورځ اختر وې
رنگ رنگ پکې وی د خو بانو محلسونه

گودرته راغلی برابره
یا خولگی راکړه یا منگی در ماتومه

گودر دی عمر له ودان وې
په دی بهانه د حانان وکرم د یدنونه

گودره بخت دی غلبه دی
د پیغلو جنو سیل کوی حیران دی کرمه

ما په گودر د جنو بنخ کړې
گو نډې ملا له پر ما کیردی قد مونه

ما زد یگر تل لری خاونده
چې ماز د یگر په گودر وشي د یدنونه

مازدیگر پیغلی بنی اغلی
منگي په ولو دگودر غاری له ځینه

ما سره سم گودر له لار شه
منگي مې دوه دی نری ملا مې ما توینه

منگي به تخرگ گودر له ځمه
دغه یو ځای دی چې بری کیري د یدنونه

منگي کې موري اوبه نه شتهخ

زه د اوبو لپاره کوز گودر له ځمه

ولي به زه ور پسي نه مرم

اوبړي په غاړه ما زد يگر گودر له ځينه

وخت د ځوانې مې نيمه خوا شو

يار بې وفا شو ارمانې به گودر له ځمه

هغه ساعت به کله راشي

چې د اشنا سره به بر گودر له ځمه

هر مازد يگردي لوی اختر دی

گودره! ځکه دی صفت هر ځای کومه

جنی د پلاره دی ویریرم

گودر ته راشه کور ته نه درسه ځمه

چې ماز د يگر شي زړه مې بڼه شي

په گودر حور شي د منگيو کتارونه

چې مازد یگر شی عاشقان ژاری
چته له خیاله منگی وری په گودرونه

چې یورم یورم اوبو یورم
چې بی گودره گد یدم اوبو به ورمه

د لنډیو په هکله د لیکوالو نظرونه

په پښتو کې لنډی څه ته وایي

استاد حبیب الله رفیع

د پښتو لنډیو ژوند څلورنیمو زرو کلونو ته رسیږي

هارون حکیمي

لنډی، مصری، تپی

په لنډیو کې خندونکې توکي

محمود نظري

لنډی د گلونو په سمندر کې

محمد حامد حلیمي

د پښتو لنډیو په اړه یو څو خبرې

ولایت خان خدران

پہ پنتو کی لندی خہ تہ وایی؟

د آلمان بغ راڊیو سره د استاد حبیب الله رفیع دمرکی متن

د لندی چینی د پنتو په غرونو او رغونو، کلیو او بانډو، باغونو او بنونو ټولو کی راوختکېدې او د دوی د ژوند ټول اړخونه یې په خپلو خوږو لفظونو کی انځور کړل.

په لویو غرو د خدای نظر وي

په سر یې واورې په لمن یې زېر گلونه

سندرو او افسانو زموږ د لرغوني هیواد د ادبی او کلتوري ژوند خسته کېنوده او د لیک تر پیدایښت وړاندې یې زموږ د فکري یون کرنې وټاکلې او پنتو اولسي سندرو هم د همدې ویدی او اوستایي سندرو تر څنگ سترگې پرانیستې.

د پنتو اولسي ادب په ښیرازه گلبن کې د لندی په نامه یو داسې گلبوتی هم رازرغون شو چې هره پاڼه یې بېل رنگ او د هرې څانگې خوځښت یې بېل آهنگ درلود.

لندی په ټوله پنتونخوا کې خورې او هرې پښتنې او پښتون ته ورسېدې، هر چا چې وویلې د ټولو مال شوې او د ټولو د حال او چاپېریال څرگندویي او ښکارندویي یې وکړه.

دیدن هم په گودر یا د گودر په لاره کې کېږي، نجونې گودر ته په ښو او نظر راښکونکو جامو کې ځي او د سرو سالوگانو سیالی کېږي، یوه لنډی دا منظر داسې انځوروي:

په گودر سور سالو ښکاره شو

ماوېل په تورو او بو اور ولگېدنه

مینه او وفا د پښتني دنیا یو زرین او متین اصل دی چې ژمنه یې وکړه بیا ماتېدی نه شي او چې قول یې وکړ بیا بدلېدی نه شي، د همدې اصل له مخې مین مینې ته د مینې په دنیا کې د وفا ډاډ په دې الفاظو ورکوي:

د زلفو تار نښاني را کړه

که په قیامت یې رانه غواړې درېې کړمه

غربت او بېوزلي د پښتني ټولني یوه سپوره برخه ده خو د کورنۍ مینه او صمیمیت، لوریینه او یو پر بل پېرزوینه هم یو زرین اصل دی، یوه پښتنه مېرمن له خپل مېر په سره د مینې او لوریینې ژوند لري یوه ورځ داسې راځي چې په کور کې د خوړو څه نشته، څښتن مجبورېږي وږی له کوره راځي چې په کور کې د خوړو څه نشته، څښتن مجبورېږي وږی له کوره وزي او په خواری مزدوری پسې ځي، کله چې مېرمن د خوړلو څه مومي او د سترخوان ته کښېني نو وږی تللی څښتن یې وریادېږي، مړی یې په ستوني کې نښلي او د صمیمیت او لوریینې داسې ازموینه ترسره کوي:

اشنا مې وږی رانه تللی

چې دسترخوان لره ورځم ژړا راځینه

په پښتني ټولنه کې د مینې کولو لارې ډېرې اغزني دي او ډېرې له ستونزو ډکې، که د غلا مینه رسوا شي نو بیا د مرگ استازی رارسېږي او د مینې انتقام اخلي، مین په همداسې اغزنو حالاتو کې مینې ته زړه ښه کوي او له مړینې وېره نه کوي خو له مینې نه هم د ثبات او وفا داری غوښتنه کوي:

سبا مې ستا په تومت وژني
ځای د راستۍ دی چې منکر نه شي مینه

یا هم

سبا مې ستا په تومت وژني
غولی جارو کره چې په شرق مې وینې ځینه

پښتني دنیا د ښو او غوره اصولو ترڅنگ ځینې ناوړې او نارواوې هم لري له دې څخه یو هم د مېړونو له خوا د مېړمنو وهل هم دي، مېړمن مقابلې نه شي کولی، خو لنډی نه دیوه ملیح او مظلومانه احتجاج په توگه کار اخلي او خپل څښتن د لنډی په خوږه ژبه خپلې ناروا ته داسې متوجه کوي:

برخان د گلو لښته ناخلي
پر ما دې تېر کړل د کوتکو گوزارونه

په پښتني ټولنه کې ودونه د اولادونو د پیدا کېدلو او د وگړو د ډېرېدلو لپاره کېږي او هره مېړمن له ودوزن سره سم هیله لري چې ماشوم ولري او په کور کې یې زانگو وزنگوي، یوه مېړمن چې ډېر وخت د اولاد په انتظار ده خو په کور کې یې د ماشوم د ژړا غبرنه راپورته کېږي نو خپل خاوند ته د لنډی په خوږه او پسته ژبه په طنزیه لهجه داسې وايي:

جانانه ستا مزگی نشته
زما همځولي زانگو گانې زنگوینه

لنډی یو سرتړلی زنځیر دی او یوه موضوع په کې بشپړېږي خو کله کله د سوال او ځواب په بڼه یوه
لنډی له بلې سره نښلي او د یوه خواږه ډيالوگ په توگه دوام کوي:

ننی ناسته په همداسې یوه خواږه سوال او ځواب سرته رسوو چې د مینې رازونیا په کې شوی او د
ټولني بندیزونو ته په کې ټکان ورکړل شوی دی:

په سپینه خوله مې دې پرار وکړ
زه به بخيلې مور ته څه ځواب کوومه
مور ته دې داسې ځواب وایه
زه له منگي سره گودر ته ولوبدمه

مینه ځواب منطقي نه گڼي :

مور به مې داسې راته وایي
منگي دې روغ په خوله دې راوړل پرهارونه

مین منطقي ځواب جوړوي او وایي :

بیا د مورکی ځواب دې دا دی
منگي په خپه زه په گټه ولوبدمه

ځواب چې منطقي کېږي دا ورته وایي:

چې د مورکی ځواب دې جوړ کړ
پر دې ملاله خوله مې کښکابره غاښونه

د پښتو لنډيو ژوند څلورنيمو زرو کلونو ته رسيږي

هارون حکيمي

پښتو هغه منظوم شعر دی چې تر اوسه یې په بله ژبه کې ساری نه دی لیدل شوی، پښتو لنډی یو ځانگړی جوړښت لري، چې لومړی بیت یې ۹ سېلابه او دویم ۱۳ یې سېلابه دی، چې په ټولیز ډول ۲۲ سېلابه کېږي. د دې لپاره چې د پښتو لنډیو په اړه مو د مالوماتو کچه لوړه شي، نو په دې اړه مو له ښاغلي استاد حبیب الله رفیع سره مرکه کړې چې تاسې درنو لوستونکو ته یې د لوستلو لپاره وړاندې کوو.

حکيمي: که لومړی د لنډیو د نامه په اړه راته وواياست، په ځینو سیمو کې ورته لنډی وايي په ځینو کې مصری او په ځینو سیمو کې تپی وايي.

استاد: دا چې لنډی د یو لوی ملت، گډه پانگه ده او دا ډېره ستره، قېمتي او ارزښتناکه پانگه ده، ما چې تر اوسه مطالعه کړې د نړۍ په ولسي ادب کې مې د لنډی جوړه نه ده پیدا کړې. له همدې امله پښتنو ته گرانې دي او داسې پښتانه به ډېر لږ پیداشي چې یا یې نه وي زده او یا یې جوړې نه کړي، له همدې امله په هر ځای کې پرې له شرایطو سره سم نومونه اېښودل شوي دي، البته دا د ولس نومونه دي، ځینو خلکو تعبیرونه ترې کړي لکه یو تعبیر یې دا دی چې لنډی یو لنډ شعري ټولگی دی، یعنې نهه سېلابه یې لومړی مصری ده او دیارلس سېلابه یې دویمه مصری ده او دا ټول دوه ویشته سېلابه کېږي، له همدې امله ورته لنډی وايي. بل تعبیر یې دا کړی چې لنډی د مار یو ډول دی او هغه ډېر زهرجن مار دی یعنې ډېر اغېزمن دی او د چیچ زهر یې ډېر زراغېز کوي. دوی د لنډی دا مطلب او هغه ښکلي الفاظ دوی ډېر اغېزمن بولي دومره موثر او اغېزمن یې بولي لکه لنډی چې په

وجود ژر اغېز کوي، دا هم په احساساتو داسې اثر کوي او احساسات راپاروي، وينوي او خپاند کوي يې، له همدې امله ورته لنډی وايي. او بل په لره پښتونخوا کې ورته تپه وايي، د تپې هم ډېر تعبيرونه شوي، دا چې له تپ سره تړاو لري يعنې داسې اغېز لري چې په سړي کې تپ جوړوي، زخم جوړوي دا معنا هم لري. مصری هم ورته وايي ځکه دا دوه مصری دي او سره راتولې شوې دا يې يوه معنا ده او بل مصری يوه توره ده چې هغه په مصر کې جوړېده او په پښتنو کې ډېره مشهوره ده، ... په ما دې کړي د مصری تورې واورونه... دا هم د اغېز له امله ورته د مصری نوم اخيستل کېږي چې دا هم ډېر اغېز لري. په دې سربېره ځينې نور ولسي نومونه هم لري د بېلگې په توگه، غریبی، غریبی په هغه وخت کې چې يو څوک مسافر شي، يا کوم غم پرې راشي، له ځانه سره ناست وي او غمجن او لنډی وايي، دې ته غریبی وايي، غرنګې هم ورته وايي، ډېر نومونه يې نور هم شته چې ما اورېدلي دي. په هر حال دا ټول نومونه د لنډی له اغېز او تاثير څخه اخيستل شوي. په ټولو کې دا نغښتي چې لنډی يو ډېر اغېزمن شعر دی او په احساساتو او عواطفو ډېر ژور اغېز لري. د شکل له نظره هم په ډېرو بڼو کې الفاظو جوړ شوی، او د موضوع له نظره يوه ژوندی موضوع په دې دوه مصریو کې ځای کېږي او لکه يو سر تړلی ځنځير دی چې موضوع بل ځای ته نه تړې ځي، په دوه مصریو کې يو بڼکلی مضمون ځايېږي او انسان ته يو بڼکلی مفهوم لېږدوي. له همدې امله د لنډی اغېز هم د شکل او الفاظو له نظره او هم د معنا له نظره ډېر زيات دی ډېر اغېزمن دی، له همدې امله لنډی ته دوی زيات ارزښت ورکوي.

حکیمي: استاده! سړی دعوه کولای شي چې د تراژیدي ډک يو ډول ژانر دی، ځکه چې له دريو نومونو څخه مصری، چې له مصری تورې اخيستل شوې، تاته به خاورې خولگی درکم، پر ډال دې نشته د مصری تورې واورونه، يا لنډی چې له ماره اخيستل شوې يا هم تپه چې دا هم له تپ څخه اخيستل شوی دی، سړی دعوه کولای شي چې لنډی يوازې يو تراژیدي ډول شعر دی.

استاد: تاسې پوهېږئ چې تراژیدي یوازې دغه حالت ته نه وايي، کله کله سړي ډېر خوشاله شي وژاري، یعنې له دې څخه د لنډۍ اغېزمنتوب مطرح دی، ډېرې لنډۍ دي چې هغه تراژیدي نه دي خو ډېر اغېزمن او ښکلی تصویر لري:

په گودر سور سالو ښکاره شو

ماوېل په تورو اوبو اور ولگېدنه

څومره لوی اغېزم پکې پروت دی.

بېلتونه راشه سترې مشې

زړه مې پښتون دی مېلمه نه خپه کوینه

د پښتونولي ټوله فلسفه په دې یوه لنډۍ کې راځای شوې ده.

ځان یې زړو جامو کې جوړ کړ

لکه په وران کلي کې باغ د گلو وینه

دا د غربت یو لوی تصویر دی، د پښتنو د غربت خو په عین حال کې د ښکلي ذوق ښې ثلیقې، یعنې غریب هم کولای شي چې د ژوند په مسایلو کې هم له ذوقه کار واخلي، نو په دې اساس لنډۍ یوازې تراژیدي نه دي، بلکې زما نظر دا دی چې په لنډۍ کې د پښتني ټولني هر هغه څه چې دوی ورسره سروکار لري شته او پکې نغبتل شوي دي، یعنې دوی د پښتنو ټولو پوښتنو ته ځواب وايي، لنډۍ د پښتنو ټولې غوښتنې منعکسوي، او په لنډیو کې د ژوند ټول حالات را نغبتل شوي دي.

حکیمی: تاسی یو وخت ویل چې په لنډیو کې ډراماتیکی لنډی هم شته، چې په لنډیو کې خبرې اترې شوې، د یوې ډرامې بېلگه مورکوله، اوس مو په ذهن کې داسې کوم څه شته؟
استاد: هو بالکل ولې نه، ډېرې دي.

په سپینه خوله مې د پرار وکړ

زه به بخیلې مور ته څه ځواب کومه

مور ته دې داسې ځواب ووايه

زه له منگي سره گودر ته ولوېدمه

که مور دا وايي چې دا بې منطقه خبره ده، نو:

مور به مې داسې راته وايي

منگي دې روغ، په خوله دې راوړل پرهارونه

دی بیا وايي

د مورکي ځواب دې ده داسې

منگي په خټه زه په زغه ولگېدمه

او بیا چې ځواب منطقي هم وي ورته وايي چې،

د مورکي ځواب خودې اوس جوړ کړ

په دې ملاله خوله مې کېکاره غاښونه

دا ډول دي لکه:

زړه مې له سترگو گيله من شو

چې ديدن ته کړې، عبث غم زه تېرومه

سترگو له واره ځواب ورکړ

چې مين ته يې اوبښکې بيا زه تويومه

دا ډول ډراماتيکې لنډی ډېرې زياتې دي، د ژوند ښکلې ښکلې صحنې چې په ژوند کې پېښېږي، هغه په هر ډول په لنډيو کې ځای شوې دي، د بېلگې په توگه ما مخکې وويل چې لنډی سرتړلی ځنځير دی، ليکن په پوښتنه او ځواب کې بيا سوال په يوه لنډی کې او ځواب په بله لنډی کې، بيرته يې هره يوه ځانگړی سرتړلی ځنځير دی.

حکيمي: د کاکړيو غاړو سره که چېرې سړی لنډی پرتله کړي، کوم ډول به يې لوستونکي ته آسانه وي، کاکړی غاړې او که لنډی؟ د تصوير او موضوع له پلوه کوم ژانر پکې ځواکمن ښکاري؟

استاد: لنډی د ټولو پښتنو په ټوله پښتونخوا کې خپور ادبي ټولگی دی، نو داسې پښتون او پښتنه به پيدا نکړې چې يا يې لنډی ويلې نه وي او يا يې لنډی زده نه وي، نو په همدې اساس د کاکړيو يا د غاړو ساحه وره ده، هغه په ټوله پښتونخوا کې خپرې نه دي، بل د کاکړی جوړښت ځانگړی دی، دا چې ته وايې چې لنډی دوه ويشت سېلابه ده او هغه يا څوارلس سېلابه دي يا شپاړس سېلابه دي هغه معمولا څوارلس او شپاړس سېلابه دي، مصري يې يا اوه اوه سېلابه دي يا اته اته، هغه بېله موضوع ده په آسانی کې رول نلري، هغه خپله هماغه يو ټولگی دی، خپل مطالب او خپلې غوښتنې

لري، هغه هم تقريبا د لنډيو په لار روان يو ټولگي دی، د ژوند ټول مسایل پکې رانغښتل شوي، حماسې لنډۍ پکې شته، ټولنيزې لنډۍ پکې شته، حتی تر کومه چې مامطالعه پکې کړې، په ځينو ځايونو کې له لنډۍ نه هم حساسې دي، په هغو کې د ژوند مسایل ډېر ژر ژر منعکس کېږي، په لنډۍ کې مسایل ډېر ورو ورو منعکس کېږي لکه:

د بنو ټوپکو استاکاره

د بنو ځوانانو مرگ به ستا له لاسه وينه

دا د ټوپک د وخت لنډۍ ده لېکن اوس د توپ او مزایل لنډۍ ډېرې کمې پيدا کېږي، خو غاړې چې دي هغه بيا روانې دي د ژوند نوې پېښې ټولې پکې نغاړل کېږي لکه:

راځه چې دواړه ټوکل کړو، زما چارگل په سگرېټ ورکړو

دی وايي:

زما دې خاورې شي ځواني، چې ستا چارگل په سگرېټ ځي.

نو په دې کې د سگرېټ، اورگاډی او نوي مسایل هم رانغاړل شوي دي، نوي مسایل چې راځي ډېر ژر په غاړو کې ځای شوي دي، په لنډيو کې لږ په ځنډ هغه راځي تر کومه چې ما مطالعه کړې، لیکن په هر صورت، د لنډيو کړۍ لويه ده، او د کاکړيو وړه ده، نو په همدې اساس يې هېڅکله له لنډيو سره په پرتله کې نشو اېښودلی.

حکیمي: تاسې د نوو خبرو یادونه وکړه چې په کاکړيو کې ځای شوې او په لنډيو کې تر اوسه نه دي ځای شوې، په لنډيو کې هم داسې بېلگې اوس شته، لکه یوه طنزیه لنډۍ وايي:

قبر مې سوری کړه حال مې گوره

چې مېایل مې اوس آنتن نه ورکوینه

یا بله یوه وایي:

چې دې یاري په مسېجو شوه

له داسې مینې دې خپل ځان ډېلېټومه

د دغه ډول کلمو یا هم د نورو کلمو راوړل په لنډیو کې څرنگه کار دی؟

استاد: لنډی د ولس مال دی، دا چې ځینې کسان لنډی جوړوي، هغه بېله خبر ده، ډېر کسان په دې کلونو کې د لنډیو په څنگ کې یې خپله لنډی جوړې کړې او مجموعې یې جوړې کړې. لېکن هغه لنډی شوې نه دي، هغه وخت لنډی کېږي چې د ولس سایکل یا دوره ووهي له هغې وروسته ولسي ادب کېږي او ولسي لنډی ترې جوړېږي، لکه په لنډیو کې زیاتې لنډی شته چې د طالبانو، یا د عالمانو لنډی دي:

کتاب تمام طالب روان شو

تر حجره ګرده تاوېدم په لمبو سومه

یا نور ژور ژور منطقي مسایل دي چې په لنډیو کې رانغښتل شوي دي، لیکن هغه عامې شوې نه دي، لا د ولس نه دې شوې او د ولس ادب ته نه دي ننوتې. ولسي لنډی هغه لنډی دي چې شاعر یې په ولس کې ووايي او شاعر یې په ولس کې ورک شي، لنډی په ولس کې خوره شي او بېرته یې مورا د ولس له خولې راواخلو.

کله کله داسې کېږي چې یوه لنډی یو ځای یو ډول ویل کېږي خو بل ځای په بل ډول، لکه:

یار مې د خوست زه د تیرا یم

خدایه خوست وران کړې چې جوړه تیرا ته ځونه

خو دا لنډی بل ځای داسې ویل کېږي چې:

یار مې د کوټ زه د تیرا یم

خدایه کوټ وران کړې چې جوړه تیرا ته ځونه

د دې بدلون لامل ستاسې په نظر په څه کې دی؟

استاد: دا د ژوند د کولو لپاره، هر شی هڅه کوي ژوند وکړي، د هر څه مبارزه روانه ده، لنډی شفاهي شی دی، له یوې خولې بلې خولې ته ځي، له یوې سیمې بلې سیمې ته ځي، په دې لېږد کې داسې بدلونونه پیدا کوي چې غواړي پکې د خپل پاینټ لپاره له هغو څخه کار واخلي لکه دا لنډی چې یار مې د کوټ زه د تیرا یم دا لنډی که خوست ته ځي، دا لنډی که د کوټ او د تیرا وي پنځه ورځې وروسته یادېږي ځکه که له خپلې سیمې سره مینه لري، نو په همدې اساس دا منطقي نومونه بدلېږي، سیمه ییز اتلان پکې بدلېږي، په یوه لنډی کې په یو ځای کې یو کس اتل وي خو هغه لنډی چې بل ځای ته ځي بل اتل مومي، د هغه ځای مشهور اتل ورسره اچول کېږي چې دا لنډی ژوند ورسره وکړي. حتی لنډی یو بل کمال هم لري، لغتونه بدلوي، د لغتونو په بدلېدلو سره ژوند کوي اوس دا لنډی د زرگونو کلونو لنډی ده:

سپورمیه سر وهه راخپڙه

یار مې د گلو لو کوي گوتې ربینه

دا (جون زانولسونیو) یو پښتو پوه څېړونکی دی هغه وایي چې دا د هغه وخت لنډی ده چې آریایان به د شپې لخوا د سوما د بوتې د لو کولو لپاره غره ته تلل او بیا به انتظار وو ترڅو د خوارلسمې سپوږمۍ راوخپږي او دوی د سوما بوتې لو کړي، ځکه که دا په لمر کې لو شوي وای شیره یې خرابېدله، نو دوی به د سپوږمۍ د شپې انتظار ویست او ټول به راټول وو بیا به یې د دې بوتې لو کاوه او له هغه به یې شیره ایستله او له هغه به یې مشروب جوړول چې دوی ته ډېر مقدس وو او له هغه به یې استفاده کوله. دا لنډی یا له خوارلسم وړاندې ویل شوې، یا په داسې ځای کې ویل شوې چې غرونه لوړ دي او سپوږمۍ ژر نه راخپږي یا هر څه چې دي د مینې لخوا دا لنډی ورته ویل شوې ده چې

سپوږمیه سر وهه راخپږه

یار مې د گلو لو کوي گوتې ربینه

نو په دې لنډی کې چې کوم لغتونه دي دا په ژبه کې عادي دي، فکر کېږي چې دا لغتونه یې هم د وخت په تېرېدو بدل شوي ځکه که هغه زاړه لغتونه وای نو په هغه څوک نه پوهېدل نو هغه یې همداسې پرې اېښي دي.

یادا چې:

مازديگری دی بنېرې مه کړه

ته به د ناز بنېرې کوي رینتیا به شینه

دا د لمر پالنې د وخت لنډۍ ده، کله به چې لمر لوېده نو په دې وخت کې به لمر پالونکو عبادت کاوه دوی باور درلود چې په دې وخت کې هره دعا قبلېږي، نو په همدې اساس گوري چې مینه (معشوقه) بښېږي کوي او هلته مازيگر دی نو وايي چې:

مازديگرۍ دې بښېږي مه کره

ته به د ناز بښېږي کوي رينبتيا به شينه

دا د هغه وختونو لنډۍ دی خو کليمې يې نوې دي او ټولې بدلې شوې يوازې فکر يې را لېږدولی دی، ما وويل، چې هغه يو کس جوړوي، ليکن د کس په نامه ځکه نه وي چې هغه ټولني ته ځي، ټولنه يې لکه شعر هسې نقد کوي، ټولنه پرې نقد کوي، ډېر شيان ترې توږي، او خلک پکې بښکلي بښکلي لغتونه اچوي او خراب ترې باسي، نومونه پکې بدلېږي، ځايونه پکې بدلېږي په ټوله پښتونخوا گرځي او ژوند کوي او ټول پښتانه ورسره بلدېږي.

حکيمي: تاسې د څو لرغونو لنډيو يادونه وکړه د تاريخ له نظره څېړونکو دا خبره تر کومه ځايه رسولې چې لنډۍ له کوم مهال راهيسې ويل کېږي.

استاد: د لنډيو لرغونتوب د آريايي سندرو له لرغونتوب سره سم دی، علامه کهزاد دې خدای وښيي هغو د افغانستان په تاريخ کې يو عجيب ابتکاري کار کړی هغه وايي چې په نړۍ کې د هېوادونو ژوند دوه برخې لري، يوه تر تاريخ وړاندې دوره ده او يوه هم تاريخي دوره ده، ليکن د افغانستان ژوند درې دورې لري، يوه تر تاريخ وړاندې دوره ده، يوه د سرودونو او داستانونو دوره ده او يوه هم تاريخي دوره ده، د سرودونو او سندرو دوره داسې مهال ده چې خط لا ندې رامنځته شوی، لېکن د ولس شعور د شعر په ژبه رامنځته شوي چې هغه لومړی ويدي سندرې دي، ويدي ورکې سندرې دي د آريانا ويجه په خاوره کې کابو څلورنيم پنځه زره کاله پخوا ويل شوې دي، بل د ريگوېدا ده چې دا

هغه مهال دی، چې کله له بلخ څخه لېږدېدنې پیل شوې او آریایان له هندوکش څخه را وایستل او پښتانه په موجوده پښتونخوا کې مېشت شول، یوه برخه آریایان پاس ته ولاړل یوه بله برخه هند ته لاړل په دې وخت کې د ریگویدا سرودونه ویل شوي چې پکې د پښتني سیمو د قبیلو، سیمو، سیندونو او ځایونو نومونه راغلي، په همدې دوره کې د پښتو ژبې کلیمې هم لیدل کېږي او دا هغه وخت دی چې پښتو ژبې هم شکل کړی، او دغه ادبیات پښتو ژبې ته له آریایي ژبو څخه له ویدا او اوستا څخه رالېږدېدلي دي، په دې اساس د پښتو لومړنۍ سندري د ماشومانو او میندو سندري ورپسې لنډۍ دي، دا له همغو آریایي سندرو څخه ډایرکټ یا نېغ په نېغه رالېږدېدلي دي، ځکه مور د ماشومانو او میندو په سندرو کې داسې مصري لرو چې هغه سگنالونه دي او معنا نلري، چې دا ترې ښکاري دا د هغه وخت د ژبې لغتونه دي چې مستقیماً راغلي او په پښتو کې پاتې دي:

اکو بکو سرسیندکو... هېڅ معنا نلري، یا هم اللؤلؤ...

بل د ویدي سرودونو یوه برخه داسې هم شته چې هغه دوه ویشته سېلابه دي، شمېر یې نه او دیارلس نه دی خو ټولګه یې دوه ویشته سېلابه ده، بل غاړې دي چې د هغو زیات وزنونه په اوستا کې شته، اوستایي سندري دي چې د هغو زیاتره په اوو او اتو سېلابو کې ویل شوې دي، د ماشومانو او نورې ورته سندري شته چې وروستني وزنونه یې په هغو ژبو کې هم لېدل کېږي. نو په همدې اساس د پښتو د ولسي ادب ژوند د پښتو له پیدایښت سره سم دی کله چې پښتو د آریایي ژبو په کورنۍ کې سترګې غړولې ورسره سم پښتو ولسي ادب هم سترګې غړولې او ځینې شیان یې تیار له هغه ځایه را اخیستي او په خپله ژبه کې یې حل کړي دي، او ساتلي یې دي چې تر ننه پورې رارسېدلې دي، نو د لنډیو ژوند ډېرو لومړیو کلونو یعنی څلورو څلورنیمو زرو کلونو ته رسولای شو.

حکیمي: کله مو د لنډیو په تاثر کې کوم شعر لیکلی دی او یا له لنډیو سره کومه خاطره لرئ لکه الفت صاحب چې په خپلو خاطرو کې یوه خاطره لیکلې،

تا چي پرمخ خپره راکړه

د اوبنکو ډکې سترگې چا ته وارومه

استاد: زه د ولسي سندرو او لنډيو په غېږ کې لوی شوی يم زه تر لس کلني او دولس کلني پورې په کلي کې وم زه بالکل د فلکوري او ولسي ادب په غېږ کې را لوی شوی يم ما په هغو محفلونو کې چې بنځو به پکې راز راز سندرې ويلې يا به اتڼونه وو، زمور کلی درې برخې دي، په منځ کې يو ځای شگه ده، په دې شگه کې به د شپې اتڼ وو دلته به يې په منځ کې اور بل شوی وو او شاوخوا به يې اتڼونه کول، ډولونه به وهل کېدل، د دغو خلکو خبرې به د لوړو لوړو کلاگانو باندې لويې لويې بنکارېدې زه به هم ورته په بام ناست وم او د دې خلکو هغه لويې لويې خبرې به مې ليدلې چې تر اوسه يې زما هغه تصوير په ذهن کې پاتې دی، نو ما په کلي کې ژوند کړی، له لنډيو سره مې ژوند کړی او د لومړي ځل لپاره چې ما د شعر په نامه کاغذونه تورول، ما لنډی، غاړې او نورې ولسي سندرې هم ليکلې، يوه لنډی چې هغه وخت ما ليکلې وه او بيا يې د ځينو خلکو له خولې اورم.

بېلتون ټوپک شو را ته ډک شو

ناخپه ټک شو په زرگي يې وويشمه

دا لنډی کابو پنځوس کاله وړاندې ما ليکلې وه او اوس يې د ځينو ځينو له خولو اورم، نوزه ويلي شم چې زه د لنډيو په غېږه کې رالوی شوی يم او له لنډيو څخه ډېر خوند اخلم زه فکر کوم چې لنډی ډير موجز او موجز ادبي ټولگی دی، زه يې هېڅ ټولگی ساری نه وينم، زه يې د نړۍ په پرمختللي ادب کې هم ساری نه وينم، نه دا چې زه پښتون يم او پښتو لنډی مې اورېدلې، دا خبره د پښتو لنډيو د هغو اعجاز له امله کوم چې په درويشتو سېلابونو کې يې سمندر را نغاړلي دي هغه په کوزه کې سمندر کيسه ده، ځوانانو ته زما توصيه داده چې د لنډيو په ټولولو کې په ډېره امانتدارۍ هڅه وکړي،

راتولې یې کړي او ویې لیکي ځکه یو شمېر د لنډیو ټولگې چې خپرې شوې دي یو څه مصنوعي لنډی پکې ټولې شوې، خو بیا هم د اصلي او مصنوعي لنډیو تر منځ توپیر شته، داد ځوانو فولکلورستانو دنده ده چې دې ته پوره پام وکړي په لنډی هر اړخیزې خپرې وکړي، لنډی د هره اړخه، د جوړښت، موضوع او صراحت له اړخه ورته کار وکړي، پښتو ټولنه دودیزه ده خو لنډی هغه هرڅه په ډېر صراحت بیانولای شي:

سبامې ستا په تومت وژني

ځای دې راستی دی چې منکر نشي مینه

سبا مې ستا په تومت وژني

غولی جارو کړه چې په شرک مې وینې ځینه

ډېر داسې مسایل دي چې ډېر په جرئت سره هر څوک، معشوقه او هر څوک خپلې خبرې بیانولای شي، دغه راز نور مسایل هم یې له وېرې او محدودیت پرته مطرح کېدلای شي.

په لنډيو کې طنزي او خندونکي توکي

محمود نظري

لنډۍ هغه ولسي شعرونه دي چې شاعر يې مالوم نه دی او د پښتني ژوند ډيري خواوي په کې په واقعي او طبيعي بڼه انځور شوي دي

لنډه د مفرد مؤنث کلمه ده ، لنډۍ د لنډه بڼه ده ، د لنډۍ لومړنۍ برخه لنډه او دويمه برخه يې اوربده ده ، له دې کبله ورته لنډۍ وايي.

ته د گودر غاړې ته راشه

ما په منگي کې پراته راوړې دینه

لنډۍ هغه موزون ، غير متعارف ، مستزاد ، حکمي مقفی ، غير مصرع بيت دی چې لومړۍ برخه يې نهه (۹) څپې او دويمه برخه يې ديارلس ((۱۳)) څپې وې

په گودر څه ټکه لوږدلې

چې کشره خور يې بدرگه ورسره ځينه

پښتنو په غرو او رغو کې ، په کلیو او بناړو کې ، په شنو درو او لویو دښتو کې ، د ابشار خنگ او د کږدۍ اړخ ته د چوپان په شپیلۍ او د بنوال په درو کې په یو شان خوند اخیستل کېږي . زاړه يې د ځوانۍ د خاطراتو په یاد وايي ، زلمیان او پیغلې يې د خپل زلمیتوب شور او مستي پکښې لټوي ، مینانو ته د راز او نیاز رویباری کوی ، توریالی ورسره د تورو په میدان کې گډیږي او مسافر يې په مسافري

کې د خپل وطن تنده پرې ماتوي . د اشعرو نه چې څومره ساده، سلیس او روان دی هغومره د پردیو ژبو له اغیزې څخه پاک او سپیڅلې دی.

گودرته راغلی برابره
یا خولگی راکړه یا منگی در ماتومه

لنډی ځانگړي بڼکلا لري او د هر پښتون تنده پرې ماتېږي او په ژوند کې مینه ، بڼکلا ، مېرانه ، ننگ په بڼکاره توگه بیانوي.

چم ته انگرېز راغی عالمه
دپښتنویه ملک جال وغوراونه

د لنډیو یوه ځانگړتیا دا ده چې زیاتره یې د بڼڅو او پیغلو له خوا چې د ټولني محرومه برخه ده ویل شوی دی نو یوه لویه برخه یې د ټولني کرغیږنو دودونو ته گوته نیول شوی او هغه یې په طنزي توگه ویلي او غندلي دي.

د شین کیدو امید مې نشته
اشنا په دښته د ملتان کرلې یمه

پتی دې گرو کره ما واده کره
که مې تر کاله زوی رانه وور گرمه یمه

اود لنډیو یوه بله برخه چې د ځوانانو لخوا ویل شوی ډیر یې د ناوړه دودونو لکه د لوړ ولور د انجلی خوا راضی کول او د ژوند نورو ناخوالو نه گيله ده

که مور او پلار دی خدای رضا کرل

د ماما گانو به دي زني ونيسمه

خان خوبه ستادپلارنوکرکرڀم
په نوکري کي به دي تش ديدن کومه

لنډي يا ٽيپي هم لکه نور ٽولنيز ادبيات د ٽولنيزو ستونزو او فسادوتو يادونه او غندنه کوي او په
ملنډو هغه يادوي

منگي يي ٽول په ډنډ غو په کرډ
د شيطانی منگي په لپو ډکوي نه

طنز چې دټولني او اخلاقي خواريو، عيبونو او فسادونو برملا کولو ته وايي چې په رمز، کنايه اوناڙ
ويل يا ليکل کيږي

يا په بله وينا:

ويلای شو طنز زورکونکو او زورواکانو باندی نيوکي دي چې هغوی په مسخرو له پېښو خبروي. لکه
دا لاندي لنډي.

خوانانوننگ راباندي وکړئ
پلارمي ظالم دی ماښامارلره لېږينه

خوانانوننگ راباندي وکړئ
په سورسالوکي مي بلالره لېږينه

ښه طنز د يوې ټولنې دوگړو هنري تنده ښه خړوبولای شي او په رساتوگه يې د ټولنې له سياسي، مذهبي، کلتوري، او اقتصادي حالاتو څخه خبروي. لکه دا لنډې

پردنيا ټول دسرونسته

ټول دپيسودی مسليان خانانوينه

ځوانانوزورپه بزگري کړئ

سپينې پايشې دزروڅلي وړانوينه

ځواني دزرو روپواس دی

دبيلتانه پېټې چې وړي سوده به شينه

طنز پر ژوند عارفانه خدا ژړا ده . د ژوند د تضادو او نا ناخالو لځونه ده، چې ټولنيزي موخې لري لکه دا لنډې:

پرماډې زر شيندلي نه دي

چې دڅراغ په رڼا غواړې ديدنونه

طنز د پوه خلکو لپاره ويل کيږي يانې په خوشالۍ او ملنډو سره د هغه چا په رمز پوهول دی چې په رمزي پوهيږي

څوک چې په سرو شونډو عادي شي

قندوشکرې توپوي چې ترڅه دينه

يوازې پوه او هونبنيار خلک له طنز نه خوند اخيستلای او پر پوهيدلای شي او ناپوه يې يوازې خندنې اړخ گوري خو د ټولنې ټول خلک پوهان نه دي.

په بسم الله کت ته ورڅپڅه
دنجلې کت دجنغوزي دئ مات به شينه

طنز د هجو يو ډول دي خو د هجو توندي اوتيزي نه لري.
ياني هجو مخامخ د چا عيونه ورته وايي يا مخامخ له چا نه بې پردې پلپوت کوي او هغه چا ته ويل
کيږي چې په رمز نه پوهيږي.

پرځان دگلولبنسته نه اخلي
پرماډې تېرکړل دکوتکوگوزارونه

جانانه دادې څه عادت دی
چې پټه پټه ياري کړې خورې قسمونه

پرېږده چې لوی بنامار مې وخوري
په پاروگر اشنامې ډېره نازېدمه

هجو ويونکی د خلکو بې خبري ، ولس غولونه، تعصب خدای نا ډره دينپالو له کړو نه پرده پورته
کوی اومخامخ هغوی غندي .

چې اوږه نه خوری بوی ترې نه ځی
چې یاری نه کړې څوک پرې نه وای تهمتونه

تال ته ختم بنگرې مې مات شول
گناه دې یارده چې کوي اشارتونه

هزل بيا هغه دى چې پر چا باندې بد وايي

چې پر زينه ختلي نه شي
نامردې ولې دې گيبي پرتوگ کاونه

هزل د ويې پوهنې په اساس هغه شوخي ته وايي چې د جد (پند) ضد وي

پيزوان مې ستا په برېت کې بند شو
تر دروازي پورې بندې درسره ځمه

دا هزل بله مانا ده په شعر او نثر کې توندې لوخي او بدې خبرې كول:

په مادې څه بلا ده كړې
په مخ مې غبرگې اوښكې ځي خوله دركومه

پر ما دې كلى گماني كړ
نامردې مه خوره تر منگې لاندې خرخونه

هزل په شعر او نثر کې هغو توکو ته هم وايي چې د هغه ويل د اخلاق او ادب خلاف وي :

په مناسب دې نه پوهېږم
وايه په كوم بارخودې خوله ولگومه

په خپله خوله چې سوال ونه كړې

په هغه دغه خولگی کله درکومه

اول دې لوبې راسره کړې
اوس دجستوپرڅوکوڅې چې پېغله یمه

بیابه زه تورکمیس ونه کړم
زما دسپیني سینې رنگ یې واراونه

تینگه مې مه نیسه په غېږ کې
تي مې واړه دي سبرنی بالغه یمه

خوله به د خدای په رضا درکړم
منگی مې ولی بنوروی لنده دې کړمه

جانان مې خوله کې ژبه غواړي
په خونديې نه دی خپل قلنگ جاري کوينه

خانگې رابنکته شه خوله راکړه
که زه درپورته شم راماته به دې کړمه

هزل د عامو او منځنيو خلکو لپاره هم ويل کيږي چې موخه يې يوازې خدا اوساتيږي ده:

حلوا دشونډو راته کېږده
زه له پردېسې ستړی راغلی یمه

خوک به دې مرکري بنکلیه یاره
پردی برستني جگوي شمارې خالونه

یا هغه لنډی چي په کبني توکي شوی او موخه يې د جانان خوشالول او د هغه خندول دی لکه:

تا چې کوڅه کې توخی وکړ
زه په توده برستن کې نیغه کیناستمه
جانانه راشه چې خوله درکړم
مانبام مې مړ په خوب لیدې ووپرېدمه

څنگه دې خواره کړم خاونده
چې همسایه مې دخولگی تمه لرینه

حسن دې ورځ په ورځ زیاتېږي
زکات يې باسه چې نظر نه شي مینه

اخځلیکونه

۱- ټول افغان، لنډی

۲- ستانکزی، رفیع الله: خوست وپیاڼه

۳- مهر ویب پاڼه

۴- لنډی، ویکی پیدا

۵- نظری، محمود: طنز، هجو او هزل، طنزونه ویب پاڼه

۶- نظری، محمود: دطنز ځای په ادبیاتو کی طنزونه ویب پاڼه

لنڊی د گلونو په سمندر کې

محمد حامد حلیمي

گلونه ډیر درسه راوړه
زه داوړبل دپاسه چتر جوړومه

لنډی د پښتو د اولسي ادبیاتو هغه غوره او په زړه پوري برخه ده ، چې د اولس بې نومه شاعرانو پکې د بشر د ژوند تر ټولو عالی شیبې په دوو نا متوازنو بیتونو کې په ایجاز بیان کړي دي (1)
دلنډیو په ویره لمن کې بیلابیلې لنډی راتولي او ډول ډول فلکلوري ارزښتونه یې په ځان کې نغښتي دي . په هره لنډی کې ځانگړي ښکلا ځلیږي او دانسان ژوندانه له هرې برخې څخه پکې ښکلې شاعرانه او ادیبانه انځور کارل شوي دي . دمضمون له پلوه لنډی عشقي ، حماسي ، رزمي ، ټولنیز ، تاریخي او د نورو مضامینو لرونکي ده .

لنډی په پښتو ژبه کې یوه لنډه سندره ده چې هره لنډی له دوو برخو څخه جوړه ده ، لومړی برخه یې نهه سیلابه او دوهمه برخه یې دیارلس سیلابه لري . لنډی که څه هم کوم ځانگړي او معلوم ویناوال (شاعر) نه لري او په عادي بڼه په پښتني اولس کې دوخت دغوښتنو سره سمې مینځ ته راغلي او خوله په خوله او سینه په سینه له یو نسل څخه بل نسل ته رالیږدول شوي دي خو بیا هم نژدې ټولې لنډی دجوړښت له مخې سره یو شان او سیلابونه یې سره برابر دي (2)

دلنډیو یو ستر ارزښت دادي چې دهغه سندریزه ځانگړتیا او آهنگ روزنکي فطرت دنړي په ټولو فولکلوري شعرونو او سندرو کې ممتاز دي او ساري نه لري . زمور جغرافیایي سیمې په فولکلوري قلمرو کې هیڅ سندره نه دخپل آهنگې ځانگړتیا ، نه دخپلې تغزلي شتمنی ، او نه د سموالي او هیجان له پلوه له لنډیو سره برابري کولي شي (3)

دلنډيو دنورو بيلا بيلو ځانگړتياوو تر څنگ يوه هم داده چې لنډۍ په ډير خواږه او ساده الفاظو ويل شوي او هر ډول مضامين او په عامه اصطلاح دهر ذوق وړ مطالب پکې موندل کيږي . لنډۍ ددې ترڅنگ چې دانسانانو له خوا دژوندانه په حساسو شيبو کې دعام ولس له خوا زمزه کيږي ، دټنگ ټکور او ساز و سرود په بڼه هم دهنرمندانو او سندرغاړو غبرونو ته ښکلا وربښي . په لنډيو کې دنورو ښکلاوو تر څنگ ډير ښکلي او هنرمندانه تشبیهات هم کارول شوي دي دبيلگې په توگه:

زما دې زړه داسي سوري کړ - لکه دگل غوتي چې پاني پاني شينه

سورخې دمخ دې شغلې وکړي - لکه سورخي دمانبام سره کا وطنونه

کميس دې تور مټې دې سپيني - لکه ښامار چې تر چنډر تاوشوي وينه

لکه څرنگه چې وينو په پورتنيو لنډيو کې زړه له گل او کتري يې دگل له پانو سره ، دمخ سوروالي د مانبام له سوروالي ، کميس له ښامار اومتې له چنډر سره تشبیه شوي دي.

په لنډيو کې ځيني داسي ښکلي او نادر تشبیهات هم په کار وړل شوي دي چې د شعر او نظم په نورو فورمونو کې يا په بشره توگه نشته او که وي هم په ډيره لږه کچه تر سترگو کيږي لکه:

سترگې دې بې اثره نه دي - لکه دکوډو مری برگې برگی دینه

زلفي دې بيا پرمخ خورې کړي - لکه شپانه چې رمې وشړي په غرونه

داستا دمور غټي خبري - لکه چکري دکوڅو تري ځان ساتمه (4)

ددغه تشبیهاتو په لړکې يو هم گلونه دي چې په ډيره ماهرانه او هنرمندانه توگه د بدن له بيلا بيلو برخو ، دطبیعت او چاپيريال طبيعي ښکلاوو او نورو سره تشبیه کړل شوي دي.

گلونه که له يوې خوا څخه ښکلې څيرې او ښې لري او په طبيعي توگه دانسانانو پام ځان وراړوي ، راز راز گلونه بيلا بيل رازونه او حکمتونه لري ، له بلې خوا څخه بشر گلونو ته ښيگڼې او نيکمرغی دسمبول په توگه گوري او دهغې دنامه له يادولو او کارولو ، کرلو ، سيل او ليدلو څخه يو ځانگړي خوند تر لاسه کوي.

په رښتيا هم دگل نوم په يادولو سره انسان ته دگلاب ښکلې خيره، دلاله دزړه داغ، دلونگو دغاړي هار، دکشمالو ريپدنه او دانخير دديدن ورک والي او ارمان سترگو ته دريږي. انسانان له گلونو څخه ډول ډول انگيرني او عقايد لري. دبيلگې په توگه زيرگل دجدايي علامه او سور گل دمينتوب او وصال علامه اوسمبول گڼي. دخپل زخمي زړه داغ دلاله دزړه له داغ سره مقايسه کوي، دجانان دديدن دانخير له گل او همداراز خپله خوښي دبلبل په بڼه دگلو په ديدن او له گل سره په همدې کې لټوي. که څه هم کيداي شي دگلونو شمير له سلگونو څخه واورې خو ځيني يې دخلکو تر مينځ ډير مشهور دي له همدې لامله گلونه دلنډيو په فورم کې گلونو ځانگړي ځاي خپل کړي دي، دبيلگې په توگه له ځينو څخه يې په لاندي ډول يادونه کو:

دگلاب گل

دلنډيو په سمندر کې گلاب دنورو گلانو په پرتله ډير ياد شوي او ځانگړي ځاي لري. کيداي شي دگلاب بې شميره ښيگڼې او رازونه ددې لامل گرځيدلي وي تر څو په لنډيو کې يې نوم له نورو گلونو څخه په لومړي کتار کې ځاي خپل کړي وي. په لنډيو کې دگلاب دگل اصيل توب، سره ښکلې زړه رابښکونکي خيره، دمني او ناخوالو په وړاندې دهغې حساسيت، له شبنم او بلبل سره دهغه نږدې اړيکې ډيري ستايل شوي او يادې شوي دي او هم دښکلو تشبېهاتو په رامينځ ته کولو کې ورځيني کار اخيستل شوي دي، لکه:

اصيل گلاب چې پکې نه وي - په نورو گلو مې تسل نشي مينه

اصيل گلاب راڅخه ورک دي - کم اصيل گل که بوي وم ډک دي باغونه

په گورستان کې خاوري مه شي - گل دگلاب شي چې دې خاوري بويوپنه

په گورستان کې خاوري مشي - گل دگلاب شي چې دې خاوري بويوپنه

په وينو سور لکه گلاب شه - پښتنې ناوې دې په تور اوربل کې ږدینه

خولگې دې سره لکه گلاب ده - ځکه يې واړه بلبلان ثنا کوينه

دنجلي مړاوي مړاوي سترگي - لکه گلاب چې ددوه نيمو ورځو وينه

گلاپه دا قدر دې بس دي - چې جينکی دې په اوربل کې گرزوينه
مخ دې گلاپ سترگي دې شمعه - زه نه پوهيږم چې پتنگ که بورا شمه

لونگ

لونگ نژدي ټول پيژني او په ورځينو چارو کې په ځانگړي توگه په کليو او بانډو کې دکليوالو ښځو او
نجونو له خوا تري اميلونه جوړيږي او په غاړه کې اچول کيږي. ځيني واره ځونډي هم ترينه برابريږي
او دکوژدي دنښې په دستمال او هم په جامو کې دکميس په لمن او گريوان کې گنډل کيږي.
هغه څه چې مور د لونگ په نامه پيژنو او ښکلي بوي لري، دلونگ د بوټي د گلونو واره ډنډر دي چې له
راتولولو څخه وروسته وچيږي او بيا ورڅخه کار اخيستل کيږي. په لنډيو کې له لونگ څه د ښه بوي
او ښکلي بوټي په توگه په ځانگړي توگه د ښځو لپاره ورځيني يادونه شوي ده. د گلاپ له گل څخه
وروسته لونگ په لنډيو کې خاص ځاي لري. لکه:

آشنا مې نوي سوداگر دي - په سر باري کې به لونگ راته راوړينه
که چا لونگ ليدلي نه وي - نجلي خولي کره دلونگو بوي تري ځينه
په لويو غرو د باران شور شو - ښکته لاندې شول دلونگو درمندونه
چې ته راځي ما به خبر کړي - چې پرپالنگ لا چې لونگ وغورمه
دا بند په بند به شم در ماته - په بند ماتيږي د لا چې او لونگ ونه
دباغ دي هر بوټي لونگ دي - پري ليگيدلي دي دچټو پلونه

کشمالي

کشمالي هغه ښکلي گلان دي چې دنازبو گلونه هم ورته ويل کيږي (5)
دکشمالي گلونه که څه هم دظاهري بڼې له پلوه دومره زړه راښکون پکې نشته خو دکشماليو ښکلي بوي
د هر کس پام ځانته وراړوي. کشمالي توربخني پاني او گلونه لري. په لنډيو کې دکشماليو له ښکلو او
په زړه پوري عطرو څخه دنورو ځانگړتياوو په پرتله ډيره يادونه شوي ده، دبيلگې په توگه:

جينکو نوي دود جاري کړ - دکشماليو باغچې په بام کې جوړويږينه

دجیني کور راته معلوم دي - د بام په سريې کشمالي کرلي دینه
دکشمالو به دې باغوان شم - چې هر سهار يې په وړيا دیدن کومه
گلان دې ټول له تا قربان شي - ته کشمالي يې نور سلام درته کوینه
يا دې په خوله کې کشمالي دي - يا دې دعطرو په چینه لمبلي دینه

غاټول

غاټول يا لاله هغه بڼایسته او بڼکلی گلونه دي چې سور رنگ لري خو تور سوي داغ يې په زړه تل
دزخمي زړه زخمي توب څرگندونه کوي.

دپسري په موسم کې دغره په لمنو او دښتو کې دغاټول بڼکلی گلونه تر سترگو کيداي شي . په لنډيو کې
دښکلو تشبیهاتو په ترڅ کې تر ډیره بریده دزړه داغ، دلالة د زړه له داغ سره او سرو شنډو سوروالی د
لاله يا غاټول له سره رنگ سره تشبیه کرل شوي دي لکه په لاندي لنډيو کې:

زما په زړه کې مستې داغ دي - لکه لاله چې تور داغ په زړه لرينه
که مې سرې شونډي در په یاد شوي - گل دغاټول په لاس کې ونيسه مينه
غاټول به ټول اميل به جوړ کړم - د يار دپاره به يې په غاړه گرځومه
يا دلالة په گل شبنم دي - يا دې دمخ په ستارو خولي راځينه

نرگس

نرگس لکه څرنګه چې دنوم په يادولو سره يې هر کس ته ديار سترګې ورياديږي يو بوټي دي چې له
عطرو څخه ډک گلونه لري، په گلونو کې يې سپينې پانې داسې چاپيره شوي دي چې په منځنی برخه
کې يې زير رنگه جوړښت لري. دنرگس يو ډول گلونه چې ډير لږ پيدا کيږي داسي بڼه لري چې پانې
يې سپينې دي او منځنی جوړښت يې تور رنگه، رنگ لري چې په بشپړه توګه او کټ مټ لکه سترګه
داسې ښکاريږي نو له همدې کبله ده چې په ډير شمير نظمونو او په ځانګړي توګه په لنډيو کې سترګې
له نرگس سره تشبیه کرل شوي دي . ددې ترڅنګ کله چې د شبنم څاڅکي دنرگس په گل کې راټول

شي نو هغه ده چې دغه رنگینې د نرگس د اوبنکې په بڼه تعبیر کيږي او بنکلي ادبي انځور ترینه اخیستل کيږي. لکه په لنډي لنډيو کې:

جانانه ستا جفا چې گورم - لکه نرگس د فکر ټال مې زنگوینه

صورت يې سپين کميس يې شين دي - لکه نرگس چې شين يې نار سپين يې گلونه

مخ دې گلاپ سترگي نرگس دي - داتورو زلفو دې سنبل وشرماونه

شبنم له گل کره ميلمه دي - نرگس له شرمه سترگي نه پورته کوينه

رامبيل او چامبيل

د رامبيل او چامبيل گلونه هم دهغو گلونو له ډلي څخه دي چې شعر په بيلابيلو فورمونو کې او په ځانگړي توگه په لنډيو کې ډير ياد شوي او ستايل شوي دي. د رامبيل گلونه سپين رنگ لري او زړه خوشونکي بوی لری. د چامبيل گلونه هم دپورتنیو اوصافو لرونکي دي خو يوازي رنگ يې زير دي. دا گلونه تر ډيره د پسرلي په موسم کې پيدا کيږي. په لنډيو کې درامبيل او چامبيل خوشبويي او دهار په بڼه تشبیه کړل شوي دي لکه:

زما جانان گل د رامبيل دي - د سرو اميل دي زه يې په غاړه گرځومه

گلاپ له اصله شهزاده دي - رامبيل چامبيل يې نوکران نيولي دينه

گوره چې ځانته غوره نشي - که ته چامبيل يې زه رامبيل خوشبويمه (ولاړيمه)

همدار از دلنډيو له سمندر څخه يو شمير نو گلونه هم راټولولي شو لکه دريخان گل، دسوسن گل، دکوکنار گل، دريدي گل او داسې نور. چې په لنډه توگه يې يواځي دلنډيو په راوړلو سره بسنه کو.

خوشي عبث مې عمر تير شو - لکه ريدي په بيابان ورژيدمه

وره نجلي چې شونډي سرې کا - لکه دډاک ريدي چې وسپري گلونه

زما جانان گل د کوکنار دي - نصيب مې خوار دي چې مې لري گرزوينه

زما جانان گل دريخان دي - پاس په آسمان دي ملايکې يې بوينه

خوشي خواري راپسې مکره - د انځير گل يم په لاس نه درځم مينه

دلنډيو سمندر دومره ژور او خپاند دي چې که هرخومره غوتي پکې ووهل شي او هرخومره ارزښتونه ورڅخه راټول کړل شي ، بياهم کم دي خو دلته يوازي له دغه سمندر څخه ديو شمير گلونو په راټولونه بسنه کو او ددې ليکنې لمن په لاندي لنډی همدلته رانغاړو.
ستا دښايست گلونه ډير دي - ځولي مې تنگه زه به کوم کوم ټولومه

د پښتو لنډيو په اړه يو څو خبرې

ولايت خان خدران

گرانو لوستونکو لنډی د پښتو ژبې او پښتو آدب هغه ارزښتمنه شتمنی ده چې د نړۍ يوه ټولنه يې هم نه لري د پښتنو په سيمه کې د ډير پخوا څخه تپې ويل کيږي . دا چې تپې يا لنډی ځانگړی شاعر نه لري او هر چا په هر وخت کې هر رنگ لنډی ويلې دي نو همدا لامل دی چې د ويلو او او جوړيدو نيټه يې ښکاره نه ده خو ځنې داسې لنډی هم شته چې په هر ځل ويلو سره يې لمړی ويونکی په سترگو کې انځوريزي د بيلبرې په ډول د افغاني تاريخ ځلانده ځيهرې او د ميوند د جنگ فاتحه ملالی هغه لنډی يادولی شو چې

که په ميوند کې شهيد نه شوې - خدايزو لاليه بې ننگی ته دې ساتينه

کله چې دا لنډی دغزيانو ترغور ورسیده لکه غوسه شوي زمريان له هرې خوا په دښمن را ټوئ شول او دښمن ته يې د شرمه ډکه ماتې ورکړه.
لنډی لکه څنگه يې چې نوم دی داسې د دوه لنډيو کرښونه جوړه چې لمړی کرښه يې تر ۹ سيلابو او دوهمه کرښه يې اوږده او د تر ۱۳ سيلابو اوږده وي دا دوه کرښې د معنی او مفهوم

له اړخه پوره دي خو د وزن او قافيې له پلوه نیمگړي دي . په لمړۍ کرښه کې د موضوع پیل او په دوهمه کرښه کې یې پایله یا هدف معلوم وي د پلټونکو په حواله د لنډۍ ډیره برخه د بنځو لخوا ویل شوي ' کله چې په کلیو او بانډو کې د وادونو او نورو بناديو پندې جوړي شي نو بنځې خو شپې پرلپسې تر سهاره ناستې وي سندرې او ټپې بولي دوه ۲ یا څو ډلې جوړې شي او د یو بل سره مُقابلې کوي هره ډله هڅه کوي چې زر او نښه ځواب ووايي دا سیالي د سوال او ځواب په شکل او یا هم د رنگارنگ مُصرۍ په ویلو سره تر سره کیږي لاندي څو بیلبرې را اخلو

- سوال (د دې مُصرۍ ځواب مې راکړه کور مې د سیند په غاړه دی له تندې مرمه)
- ځواب (د دې مُصرۍ ځواب د دا دی څوک چې مین شي اوبه خوند نه ورکوي نه)
- سوال (د دې مُصرۍ ځواب مې راکړه گلی یوه مرغۍ مې دوه ویشتي دینه)
- ځواب (د دې مُصرۍ ځواب د دا دی جینی یوه یاران یې دوه نیولي دینه)

او

- (جانانه راشه چې په پخولا شو عمر د ژمي مازدیگر دی تیر به شینه)
- پیزوان مې ستا په بریت کې بنځ شو تر دروازې پورې جوړه در سره تلمه
- تر مُشادی لونگی د جار شم په سر د ستا ده مزه ما ته راکوینه)

په همدې ډول دا لړۍ تر هغه راوانه وي تر څو چې یوه ډله پره ومني او یا خو د سحر لمر را وخیږي کله چې په وادونو کې سندرې ویل کیږي ویونکي ډیر وخت کوبښن کوي چې د هغو کسانو نومونه په لنډۍ کې یاد کړي کوم چې دوی یې د بنادۍ په مراسو کې گډون کړی لکه لاندي مُصرۍ

- (دا نن بنادي د اکبر خان ده *** صبا بنادي به د گلاب غیږې ته وړمه)
- د اکبر خان خوښۍ لپاره *** زه به سندرې تر صبا پورې کومه
- دا نن واده د اکبر خان دی *** مبارکي به یې مور او پلار ته ورکومه)

په لرو پرتو کلیو او بانډو کې ځوانان په حجرو کې سره راټولېږي او سیباتونه او میلیې جوړه وي او د تیپو په ویلو سره د ژمي اوږدې شپې رنې کوي. هغوی هم دا د لنډیو سیالی تر سره کوي او پره ډله د بل وار راټولیدو مصارف په غاړه اخلي او د یو یا دوه چرگانو اولا خود لاندي غواښې په پخیدو سره د لنډیو سیالی ته لار جوړه وي (له بده مرغه اوس دا ډول ناستې ډیرې کمې تر سترگو کیږي) په ځنو سیمو کې د غم په ورځ هم د ویر تیپې ویل کیږي هغه داسې چې کله څوک مړ شي نو د کورنۍ غړي یې او نور خواخوږي یې په ژړا کې د غمجنو مصری په ویلو سره د زړه براس وباسي لاندي مصری ته څیر شی

ما د اوږدې لارې شمیرلې *** زه د دې لنډو لارو څه خبره ومه

ما د قیامت تمه لرله *** ظالم مرگي را نه جدا په دنیا کرپنه

لنډی په لیکونو کې هم غټه ونډه لري دوستان ' اشنایان ' خپل خپلوان ' مسافر او عاشقان یو بل ته په خطونو کې په زړه پورې مصری لیري دوستان د خپلې دوستۍ اظهار کوي اشنایان ' خپلوان د یو بل په پیژند گلوي او خپلوي فخر کوي ' مسافر د خپلې روغتیا ' کار او راتگ حال بایانوي او عاشقان خپلې گیلې ' غمونه ' ناخوالې ' کړاونه ' د کلیوالو او غمازانو ظلمونه او د ریبار د دوه رنگۍ څخه سر ټکونه د لنډی په ژبه کې لیکي. دلته یې څو مثالونه را اخلو

دوستانو یو تر بل څارېږی *** ما د مجلس یاران لیدل چې خاورې شوونه

دوستانو ما ته دعا وکړی *** چې مې په خپل وطن کې وشي نصیبونه

زما خوارو خوارو دوستانو *** له تاسو بیل یمه ژوند خواند نه راکوینه

کاغذا لار شه په هوا شه *** په مسافر اشنا مې وایه سلامونه

سالو به حالا خپل په سر کړم *** چې د اشنا وطن کې کیږدم قدمونه

په بسم الله به د اشنا کړم *** په کلیمه به د یاری ته راضا کړمه

اشنا زما نه مرور دی **** په څه خبره به په خولا راسره شینه

خدايه ته ما گل د گلاب کړې *** چې د اشنا په غيږ کې پانې پانې شمه
 وطن د زيږو گلو باغ دی *** د مسافرو په کې نه شته نصیبونه
 مسافري مې کړي نه وی *** ځان مې د سیند په اوبو وړی وی مینه
 روژا به تیره په سفر کړم *** اختر ته کلي ته درځم خوشاله یمه
 چې خط مې درشي ور ته ژاړه *** ما چې لیکه ورته مې ډیر ژاړلي دینه
 تا ته یوه کړي ما ته بله *** رویا د خپلې یاری دم پکې ترینه
 قلمه زر زر پرې چلیگه *** خط مې د یار په لوري ځي ناوخته شونه
 چې خط مې در شي اور په بل کړه *** چې زما مینه پکې شنه لوخړه شینه
 سلام د راغی ته را نه غلې *** په کار مې نه دي بې دیدنه سلامونه
 کاغذ ه بخت کې تر ما بڼه یې **** زما سلام دی ته به وکړې دیدنونه
 خدايه دا پورې کلی وران کړې *** د دوه مینو یې ناغې تړلي دینه
 تر مونږه بڼکته پنجاب بڼه دی *** په دوه مینو باندي نشته بندیزونه

همداسې د ساز او تنگ ټکور په برخه کې مصری ځانگړی ځای او خوند لري د
 پښتو ژبې ډیرو سندرغاړو په خپلو کسیتونو او سي ډي گانو کې په بیلابیلو
 طرزونو او کمپوزونو کې ټپې ویلي دي ځنې سندرغاړي مستې ټپې د مست ساز
 سره ځنې د اتنیز ساز او ځنې بیا غمگینې ټپې په داسې انداز سره بللي چې نیغ په
 نیغه د اوریدونکي په زړه اثر کوي په سترگو کې د اوبښکو چينې تاندې کوي او د
 گريوان دښتې خړوبه وي.
 لکه ځنگه مو چې وویل ډیرو سندرغاړو ټپې ویلي دي خو د پښتو ژبې خوږ
 غږیې سندرېول هاروون بادشاه ټپو ته نوی رنگ او بڼکلا ورکړه هغه د (اول به کله
 کله غم وو *** اوس مې پټي شوو کاروندې پکې کرمه) په ویلو سره په لنډیو کې نوي ساه را

ژوندی کره وروسته د ټولو د مینې وړ سندرغاړی رحیم شاه دا ساه پسې اوږده او
ځانگې ځانگې خواره کره او په همدې کمپوزیټی په اردو کې چې (پهلې توکي کبي
غم تا *** ابي هر پل مې تیرې یاد ستاتي هې) د یو بنکلي موزیک سره ټپې وویلې چې دا
وخت ټپو خپل وزرونه تر هندوستان، ایران او تاجکستان پورې وغږول د هند
نامتو سندرغاړي ألتاف راجا هم ټپې زمزمه کړې او نورو دري او فارسي ژبو
سندرغاړو هم د اوس لپاره همدومره.....

چې پښتانه پکې اوسیري *** زرگی مې غواړي چې پرې وشیندم گلونه
دا اخیری مصری د دا وي *** اخیری مې مه کړې د ځوانانو مجلسونه
په مینه « ځدران » سویډن

ا ب پ ت ټ

اب کوثر جانانه راشه
 اب و دانه مې شوه تمامه
 الله دې تا په چا مين کړي
 الله درې ژر تياره ماښام کړي
 اباسين بيا په خپو راغی
 اباسين بيا خپې خپې دی
 اباسين راغی غاړې غاړې
 اپت وهلي کښت ته راغلم
 اټې اټې زلفې دې توی شوې
 اجر و جزا د عمل حق ده
 احمده خدای دې جنتي که
 اختر به بيا وطن ته راشي
 اختر پرون و پرون تېر شو
 اختر پرون تېر شو عالمه
 اختر په منډه منډه راغی
 اختر په ټوکو ټوکو راغی
 اختر په ورځ دې سينگار کړ
 اختر ته ډېره خوشالېږم
 اختر چې تېر شي بيا به راشي
 اختر د وارو مبارک شه
 اختر دې تا ته مبارک شي
 اختر له تا سره ښايېږي
 اختر نژدې دی روژه لاره
 اختر نژدې دی ياره راشه
 اختره ستا د برکته
 اخر به مرم پاتې به نه شم

د بېلتانه په سفر خم تېری به شمه
 ليلا په زړه راکړل د تورو گوزارونه
 چې تن دې روغ وي زړه دې پټ کوي دردونه
 چې کچکول واخلم د يار در ته ودرېږمه
 په سر يې راوړه سپينې خوږې زېږ پېزوانونه
 هره خپه يې وړانوي د پگړۍ ولونه
 په سر يې راوړه کشميري د خيال شالونه
 نه يې شين توب شته نه هغه خوند راکوینه
 د پا غونډې په دود دې سر سپين شومه
 څوک چې د نېکو عمل کړي نېکي به وړينه
 تر هندوستانه پورې تا کړي جنگونه
 زړگيه تللی جانان بېرته نه راځينه
 دا د دامان کوترو نن سره کړه لاسونه
 د بغدادو کوترو نن راغلل سيلونه
 نه مې نټکی شته د نه د غاړې تاويزونه
 نه مې اوږۍ شته نه د غاړې تاويدونه
 څوک دې په زړه دي که ډاډه وهې ټالونه
 زما ديار وعده اختر دی رابه شينه
 دا د ځوانۍ عمر په بېرته نه راځينه
 دا د ځوانۍ عمر په بېرته نه راځينه
 چې لاس او پښې دې بې حنا اور لگوينه
 نور خلک خوشې د اختر هوس کوينه
 ليلا به چاته سرې منگلې ښکاروينه
 مبارکي به يو وبل ته ورکوونه
 د جنکو په سينه زانگي زير گلونه
 ته چې دا سپينه سينه ږدې په دېوالونه

مسافر کېږي باروي وطن له ځينه
 که دې هر څو پر وطنو وگرزومه
 ما اشنا سترگې نا اشنا ليدلې دينه
 که دې هر څونه په زربضتو کې ساتمه
 تر خاورو لاندي به شي بنگلي بشرونه
 چې کبرجن جانان مې نه کوي پوښتنه
 که د فولادو کلا تاو له ځانه کړمه
 د ننگرهار نجونې ښېرا درته کوينه
 اجازه واخله چې جوړه کابل ته ځونه
 ظالمه مه کوه په ما ډېر ستمونه
 بيا به د يو بل د ليدو ارمان کوونه
 د مومن خان په وينو سره شول بالښتونه
 زه د جانان غېږې ته اوس ورسېدمه
 که مې له سرو سترگو ويني تويومه
 پيدا به نشې که ملنگ درپسې شمه
 د خپل وطن جامې مې ولوېدې له تنه
 د ډکه شکوره به چاپېره تاوېدمه
 چې همېشه مې د جانان کړای مجلسونه
 بيا به وطن راپسې گورې نه به يممه
 چې سور پالنگ درته يوازې پاتې شينه
 چې کټ مې واخلي تورو خاورو ته مې وړينه
 چې مې څوځان په قبر وسپري گلونه
 چې مې د سخات پيسو ته ونيسي لاسونه
 په ما قيامت دی چې په ټولو قيامت شينه
 په ما راپرېوتې ذرې ذرې دې کړمه
 که اشنا راشي ما به خپل کلي ته وړينه
 په ښاپېرو مې سر و کار دی وبه مرمه
 زه د جانان لپاره کوز گودر له ځمه
 ليدا د يار لپاره بر گودر ته ځينه

اخر به پاتې شې ميدانه
 اخر به خاورې شې بدنه
 اخر به خاورې شې جانانه
 اخر به خاورې شې صورته
 اخر به دا دنيا شي ورانه
 اخر به کند کچکول راواخلم
 اخر به مرم پاتې به نه شم
 اخر به وران شې پېښوره
 اخر ته داسې درته وایم
 اخرنی ځای دې لحد دی
 اخيري ورځ ده راته گوره
 ادکې مورې څراغ بل کړه
 اذان په ځنډ کوه طاببه
 ارام د زړه مې پرې و نه شو
 ارمان ارمان تېره ساعته
 ارمان ارمان خپله وطنه
 ارمان ارمان د دا دا کوره
 ارمان ارمان دی لويه خدايه
 ارمان به وکړې وخت به تېر وي
 ارمان به هلته زما درشي
 ارمان به هلته زما درشي
 ارمان به هلته زما درشي
 ارمان به هلته زما درشي
 آسمانه درز وهه راولېږه
 اسماني تندر شوې جانانه
 امانتي مې گور کې کېږدئ
 آواز يې اورم کتی نشم
 اوبه د بر گودر خوږې دي
 اوبه د کوز گودر خوږې دي

زه د مین د پاره بر گودر ته ځمه
جانانه ستا لپاره کوز گودر ته ځمه
د مینې اور سړی تر عمره سوزوینه
بیا به د سیند د غاړې نهکوم سیلونه
که مې ښکاره کړه د زخمي زړگي داغونه
اوس مې دوتر شو کروندې پکې کومه
اوس راته وایې چې خپل کار کوه مینه
اوس مې د زړه ستنې کړې درپسې دینه
په رواجي برېتو دې مه وهه لاسونه
په زړه دې زه وم که دې نور کول سوالونه
چې راته نیسې دزړې ولې بندونه
چې تورپېکی مې دنښترو بادوهینه
زه یې پېیمه جوړومه امپلونه
لاړشه باباباندې مې وکړه تاویدونه
زماجانان یې وزیارت ته تللی ونه
زه مې شیرین جانان دکن ته نه لېږمه
مامروراشناپخلاکې بېرته ځینه
جندوله تاته سلامي راغلی یمه
ماته دیارغمونه اورشول ویې سومه
چې په وطن موغنم زېږ لویې کومه
جانان به لوکازه بې وړي ټولومه
د غرمې خوب د شالیلا دېرې ته وږمه
د غرمې خوب به دلیلا دېرې ته وږمه
زمادیاردزلفوبوی ماته راوړینه
یاعنبري زلفې جانان سنباوینه
چې گلابي مخ دې په سترگوو وینمه
زماشیرین اشنا ته یوسه سلامونه
دسهارخوب پرهلک ډېرغالبه وینه
په وازه خوله به یې کوگل ته تېرومه

اوبه دکوز گودر خوږې دي
اوبه دهر گودر خوږې دي
اور چې بلیږي اخر مې شي
اوبنکي مې سیند غوندې بهیږي
اول به ته ورته حیران شي
اول به کله کله غم و
اول دې ویل چې رامین شه
اول مې فکر درته نه و
ایمان دې ښه راته معلوم دی
بابا ته لاړې سوال دې وکړو
بابادې ماوژلی نه دی
باباکوچیانوته مې ورکړه
باباگلان دباغه راوړه
بابامې نه درکوي یاره
باباوي پرکندهاردی
بابوتیکس دې بېرته واخله
بابوتیکس دې بېرته واخله
بابوکره زمور وطن دی
باتی دتېلوپه زورسوځي
باچارخست راکه چې ځمه
باچاهي تخت مې په کارنه دی
باد د جنت پکې لگېږي
باددېه په کې لگېږي
باددېغمان له لورې راغی
باددخوتن دی راالتوتی
باددې پلوه مخه یوسه
بادسبازماقاصد شه
بادسبایارمې وینې نه کړې
بادمې دیارله لورې راغی

بوى دجانان مې په دماغ ونگېدنه
 پرهغه بادچې داشناپه لورې ځينه
 په هغه باد چې د جانان په لورې ځينه
 ژرراته وايه گران زړگي څه حال لرينه
 ظالمان شته دي ماويارته نه پرېږدينه
 ماته ملهم شه چې مې جوړشي پرهارونه
 هغه سلام چې باده تا راوړي و نه
 بې نيازه ياررانه په زړه راکړل زخموڼه
 واوړې دې نه اوري چې لارې بندوينه
 دمسافرجانان مې نشته دالانونه
 په مسافر اشنا مې نشته دالانونه
 وړې، وړې جنکي غره ته تللي دينه
 گلان شرمېږي مخ په پانوپتوينه
 بلبل نري فريادکوي له باغه ځينه
 پخپله گل يې گل دې ستاسلام کوينه
 لکه دپېغلي سينه ډکه په گلونه
 باغوان وختي لښتي پر باغ تړلي دينه
 چې په کې نشته درامبېل چامبېل گلونه
 گلان دتندي درته خواست داوبوکړينه
 سبادرځمه دکلاب سيل به کومه
 لکه چې مور دې نوره کور کې بندوينه
 ما ته دى سم د زړه په سر تو مېلى دينه
 د غم وېلى پکې رگونه تللى دينه
 په زړه دې نشته د شرين جانان غموڼه
 زه دې پتنگ ستا د ديدن راغلى يم
 زه دې بهر تمبو ته لاس په نامه شومه
 چې په خالي مړوند دې سر ولگومه
 زموږ دستور دى په رڼا خوله ورکوونه
 باغوانه ستا نيمگړي نيت مې ژړوينه

بادنن له پاسه که ښکې دى
 باده پربادمې سلام وايه
 باده په باد مې سلام وايه
 باده دخداى روى مې دروړى
 باده ديارحالونه راوړه
 باده ديارله لورې راشه
 باده سلام په جانان وايه
 باران داوښکومې ورېږي
 باران که اوري باک يې نشته
 بارانه ورو ورو واورېږه
 بارانه ورو، وروپړې ورېږه
 بارانه ورو، وروپړې ورېږه
 باغ ته دې تگ مناسب نه دى
 باغ چې دزاغ په حواله شي
 باغ له دې تله مناسب نه دى
 باغچه په گلونه ښکارېږي
 باغچې دگلو شوي سمسوري
 باغوانه باغ مې دې خوبن نه شو
 باغوانه پاخه چې سهار دى
 باغوانه ورشه باغ سوتره که
 بانه دې مړه دي ښکته گوري
 بانه دى ورو جگ کړه شيريني
 بدن درياب زړه مې گودر دى
 بړستن دې واغوسته ويده شوې
 بله ډيوه شه راته کښېنه
 بنگړو دې نيمه شپه کې شرنگ کړو
 بنگړي نيم ښکته کړه نيم پورته
 بوټي راټول کړئ اور پړې بل کړئ
 بورا به خداى په گلو موږ کا

د کلي مينځ د لېونۍ ورسېدنه
 د کلي منځ د لېونۍ ورسېدنه
 په خندا لار شم په ژړا بېرته راځمه
 بېگه دې مور له دروازي شړلې يممه
 باران لمده کړم اشنا ټوله وليدمه
 گودر ته مه ځه چې بې تا پاتې شينه
 زه به دا گران عمر تر کومه تېرومه
 سبا مې ستا په سر پانسی ته خپږوینه
 چې ته لوگی شي زه لمبه نه شم مينه
 سبا مې سرو شونډو پتري نيولي وونه
 د مينې يار مې در په در غواړي خيرونه
 ماته چې راشي نو کلونه تېروینه
 ځکه هر وخت گرېوان شلېدلې گرځومه
 اوس به سلام په دوه لاسه درته کومه
 بېلتون شمال دی هره پاڼه رپوینه
 د بېلتانه د لاسه ډېر فرياد کوينه
 زړه مې پښتون دی مېلمه نه خفه کوينه
 د زور دې نه يم ننوتې به درځمه
 مور د گودر د تلو نه ما منعه کوينه
 جانان دې لوكړي زه به وري ټولومه
 مادې ديارله څنگه نه جداکوينه
 داسمې لارې رانېزونيوې دينه
 چې دسينې په خوړ دې راشي سېلابونه
 پورته اسمان کې به شين لمرشمنده شينه
 نصيب د چا يې اوبه زه درخپږومه
 د سور سائو مير منې ما تې گډوينه
 يا به دې راوړم يا به مې درپسې شمه
 نصيب د چا يې او به زه در خيږومه
 لارې کوڅې د غمازانو ډکې دينه

بيا به پدې کلي رانشم
 بيا به د کلي په منځ نه ځم
 بيا به ديار کلي ته نه ځم
 بيا به دې نوم په خوله وانخلم
 بيا به نړۍ جامې ونکړم
 بيلتونه چيرته چې ځي لار شه
 بې غېر له تا مې عمر گران دی
 بې ننگه ننگ راباندې وکړه
 بې وفا هله راته وايه
 بېگا مې مېر په خوب ليدلې
 بېگه په خوب کې ژړا راغله
 بېلتون په هر چا مېلمه کيږي
 بېلتون د خلکو د خندا کړم
 بېلتون دې قدر رامعلوم کړ
 بېلتون يواځې په ما ندی
 بېلتون يوازې په ما ندی
 بېلتونه راشه ستړی مه شي
 بېلتونه کور دې راته بښايه
 بيا به منگی ته گوټی نه کړم
 پاچائي تخت مې په کار نه دی
 پاچائي تخت مې په کارنه دی
 پاس پراسمان راشه رامداره
 پاس پراوړودې منگی مات شه
 پاس پرېام مه خپږه کوتري
 پاس په کمره ولاړه گله
 پاس په گودر د پيغلو جنگ شو
 پاس په گودر ولاړه گله
 پاس په گودر ولاړې گله
 پاس په هوا راشه جانانه

د گودر لاري رانيزو نيولي دینه
چاويل ملوک دی دبدری سلام ته ځینه
اشناویده دی مایې وکړل دیدنونه
نجلۍ وېده وای مایې وکړای دیدنونه
جینگی ژاړې کشمالي رای وهینه
محمدوخوت دالله دیدارته ځینه
زه په پورودیارپوښتنه ترې کومه
یارنځوران دي یامین بېل شوي دینه
دپېښورپه برخه سېل دی رابه شینه
مزل وهلي ځمکه ځای نه راکوینه
نصیب دچایې اوبه زه درخېژومه
بازمې رنځوردی له خولې وینې تویوینه
دسورسالمومېرمنې ماتې گډوینه
داکوزې لارې بېلتانه نیولې دینه
په تا مې دومره دي د سپینې خولې پورونه
پرتامې دومره دي د سپینې خولې پورونه
سړی سړی نه دی په بند یې ناسته یمه
لیلادسروزروغنچه خوب په کوینه
نه مې خوشبېرې دابې یاره پالنگونه
دگلوڅانگه دې پرسرولاره یمه
زه بېلتانه په مرگ خوشاله کړم مینه
چې درنژدې شم زړه مې یخ لاندې کوینه
ښایسته خولمردی ځان پرې نه کبابوینه
افرین ماته چې مدام سوزم مینه
شموته جوړشوه په ښینوکې مقامونه
شمعې مخ پت کړویلې نه دې پېژنمه
زه به دیارله غمه ولې پرڅنگ ځمه
ځکه خپاره وزرونه شمعې له ورځینه
ستاداجل شمعې په لاس کې گرځومه

پاس په هوا راشه جانانه
پاس په اسمان کې ډزې وشوې
پاس په اسمان کې ستوري ښکاري
پاس په اسمان کې ستوری زه وای
پاس په اسمان کې گړزههارشو
پاس په اسمان کې مرحباشوه
پاس په بلی کوترې راغلي
پاس په بنگله کې فریادخېژي
پاس په تیراوره بارانه
پاس په سینه ځای راته جوړکه
پاس په کمره ولاړه گله
پاس په کمره ولاړې زرکې
پاس په گودردپېغلوچنگ شو
پاس په هواراشه جانانه
پاس د آسمان ستورو ته گوره
پاس داسمان ستوروته گوره
پاکه مولا که ته یې واخلي
پالنگ دسرووالي دزرو
پالنگ دیارسره ښه ښکاري
پام کوه واردې خطانه شي
پانسی دزلفوماته راکړه
پاولی دیخ سینه دې تخت دی
پتنگ په خاص څراغ مین دی
پتنگ خویوخل شهیدشوی
پتنگه خاورې دې په سرشوې
پتنې په منځ د بازارراغی
پتنې له شمعې په څنگ نه ځي
پتنې له ما نه زده کړه وکړه
پتنه راشه که پرې سوځي

بې درده يارته به ونه وایم حالونه
 پټې به وینې لېرمانه ته تېرومه
 چې مې په درد ظالم خبر نه شي مینه
 چې یاره پټ په پټ وکړو دیدنونه
 جانان ته وایه وارخطانه شي مینه
 زه د همزولو په کتار کې ناسته یمه
 اوس د غمونو قافلې راسره ځینه
 چې کشر ورو یې بدرگه ورسره ځینه
 چې شا لیلای منگی په سوری ډکوینه
 د ما زد یگر اوبو له ځم وابه یې خلمه
 چې جنګی په سفر ځي ارمان راځینه
 په لاره تیر یدم ودی ویشتمه
 ماوې دی تورو اوبو اورواخیسته مینه
 چې پرهرونه دې گندیم خوله درکومه
 په لامبوزن اشنا مې ډیره نازیدمه
 بې وفا یاره در په در دې لټومه
 د نیمې شپې له دیدن نه کراریدمه
 نور یې د کوز کلی منګي راډکوینه
 نور یې د کوز کلی منګي راډکوینه
 په دې دنیا یې ظالمان نه راکوینه
 چې ناداني وه په گناه نه پوهېدمه
 ستا له پېغوره مو رپه کور بند کړی یمه
 چې تاته تور کشمالي ډېر سلام کوینه
 د خوبه نه یم د یار غم غلطومه
 د نارنج گله ننگرهار ته به درځمه
 چې د جانان په کوڅه تېر شم نشه شمه
 اوس د جوارو ډوډی خوند نه راکوینه
 چې سر مې جگ کړلو گدا د دنیا ومه
 زړه ترېنه ساتم پکې ستا مینه لرمه

پټ به دزړه دردونه تېر کړم
 پټ به دیار له غمه ژاړم
 پټ به دیار له غمه ژاړم
 پټ د گودر په غاړه کینه
 پټ کرمونه درب ډېر دي
 پټکی دې کور په وریځو کېده
 پخوا به کله کله غم وو
 پر گودر څه بلا لگيږي
 پر گودر گڼي ونی کيږده
 پر گودر نښه راته کيږده
 پردېس ځوانانو سره خوند کړي
 پرگودر سپینه سپینه اوړی
 پرگودر سور سالتو ښکاره شو
 پرهړ پرهړ په توره راشي
 پرېږده چې څر سپلاب مې یوسي
 پرېږده چې سپي مې غوښي وڅوري
 پرېږده چې سرو وینو کې رنگ شمه
 پلار یې د بر کلی ملک دی
 پلار یې د بر کلی ملک دی
 په اخرت به لالی غواړم
 په اخرت کې به نارې کړم
 په اوبښکو لوند گرېوان مې گوره
 په باغ کې سرې غوټی ته وایه
 په بام ولاړه یمه زنگېږم
 په بل وطن کې پیدا نشوي
 په بنگو چرسو مې کار نشته
 په پتاسو دې اموخته کړم
 په تصور مې ځان پاچا کړ
 په تن مې تور چينجي لگيا شول

د وړبل څوکې به دې اور وسوزينه
زه د دنيا نه ارمانجن راغلي يم
چې پهره ورو نه دې گندم خوله درکومه
تورې جنډې راباندي ودروي مينه
په بنو ځوانانو پسې تل وي ټهمنونه
خفه پدې يم چې رقيب دې خپلويينه
يا سپينه خوله يا د بورې توپک غرونه
اوس راته وايه چې توبه ترې اوباسمه
د زړه کوڅې به درنه ولې بېلومه
د زړه کوڅې درځنې کله بېلومه
د سترگو لاندي به زارۍ درته کومه
په تا مين زړگي توبې نه قبلويينه
چې خان غريب به ټول يوې خاورې ته ځينه
چې دعزت سرمايه بالکل نه لرينه
جنۍ لگيا ده ځانله سترگې توروينه
جانانه تانه به يې ورو ورو صبومه
ستا دجفا کيسې به چا چا ته کومه
هله به يې وایم زه دې سر په زنگون ردمه
ماته دې ټول عمر دروغ ويلي دينه
د جنازې لاندي مې مه ځه مخ توره
بيا تر قيامته پورې نشته دیدنونه
چې په سلگو کې سترگې تاته وارومه
ما به د سپينې خولې ازاد اخیستی وينه
چې د محفل ياران يې تورې خاورې شينه
رب خو دې مې کره د لمسی په ځای دې يم
چې دې زما غريب ياری ته نه پرېږدینه
گناه نجلۍ کې ده چې ږنگه بنگه ځينه
سبا مې نیت دې بې صبری ته ملا تړمه
لکه غنم د زړه په سر چاودلی يم

په تناره مه ورغورېږه
په نور لحد کې به نارې کړم
په تورو ټوک ټوک شي مې مشې
په تورو سترگو يې شهيد کړم
په ټهمنه مه شرمېږه ياره
په جدایۍ دې خفه نه يم
په جهان دوه څيزه مزه کا
په ځه خفه په ځه جدا شوي
په خوله به جنگ درسره وکړم
په خوله به جنگ درسره وکړم
په خوله به جنگ درسره وکړم
په خولې توبې توبې اوباسم
په دا يوه خبر خوشحال يم
په داسې خلکو دې بدل کړم
په ديواله مې سر اوچت کړو
په زړه به لويه تيگه کېږم
په زړه دې ډېر داغونه راکړل
په زړه مې غر دگيلو پروت دی
په زنکدن دې ژبه بند شه
په زنکدن کې مې رانغلې
په زنکدن مې راحاضر شه
په زنکدن مې راحاضر شه
په زیارتونو به جوړ نه شم
په ژړا هغه خلک ژاړي
په سپينه ږيره راپسې شوې
په سر دې کوم غماز ولاړ دی
په سور سالتو کې گناه نشته
په صبر صبر پوره نشوه
په صورت روغ درته ښکارېږم

ځکه مې غټې غټې اوبنکې په مخ ځینه
 لېونۍ نه يم چې به کلي خبرومه
 لکه لرم په دېوالو راوېستې يم
 چې جنازه مې ښاپيري اوچتوینه
 شرنګار يې خيري زولنې راته راوړينه
 ته به ولاړ يې دا به بل ته ودوینه
 ما ويل دې سپينو اوبو اور واخيست مينه
 چې کشره خور يې بدرګه ورسره ځينه
 ما وېل دا سپينو اوبو اور واخيست مينه
 چاوي سالدو دی وچاوي اور ولګيده
 د ډېره خاله دې زېر گل وشرماونه
 د ظالم لورې په ګولۍ دې ووېشتمه
 چې د اوربل روپۍ دې ګډې وډې کرمه
 په نري بادې يې وچوی مين دی کرمه
 په تا دې يو دا دا خبر دی زړه دې چوینه
 په تا دې اور شي د همزولو مجلسونه
 چې دې د در خاورې په جېب کې ګرځومه
 ځکه مې اوبنکې د ملالو سترګو ځينه
 ارمان مې دا دی چې به وړاندې وروسته شونه
 دا لباسې اوبنکې د هر چا په مخ ځينه
 ګور ته به يوسم ستا رټلي ځوابونه
 په رنځ دې پرېوزي چې پوښتنې له ی وړځمه
 اوس مې پرې سيزې چې مې يار مسافر شونه
 په اشنا دوه قدمه ګران دي نه راځينه
 بېرې دې نه خورم ما توتان خوړلي دینه
 د زړه تمبې مې نيمکښو پرې ايښي دینه
 پښتنې ناوې به دې تور اوربل کې ږدینه
 زه يې د دیدن په تمه يم چې رابه شينه
 په جدایۍ دې لکه مالګه اوبه شومه

په غټو سترګو دې مين شوم
 په غم کې ستانه کمه نه يم
 په کت کې سمه شه ځای راکړه
 په کشمالو کې مې حلال کړئ
 په کوڅه تېر شوم ګناهګار شوم
 په کوژدن شوې مټين مه شې
 په ګودر سور سالدو ښکاره شو
 په ګودر څه ټکه لو يدلی
 په ګودر سور سالدو ښکاره شو
 په ګودر سور سالدو ښکاره شو
 په لاره تلې کږه وږه شوې
 په لاره تلې مخ دې راستون کړو
 په نښتي ټوپ کږه بيا راټوپ کږه
 په لوی ګودر دی ځنی پری ولی
 په ما دې ټول کلی خبر کړ
 په ما دې ځوانه ځواني اور کږه
 په ما دې کړې څه بلا ده
 په مخ دې شړک د زلفو راکړو
 په مرګ به دواړه سره مړه شو
 په مرګ به مې راپسې نشې
 په مرګ به مرم پاتې به نشم
 په مرګ دې نه مري جانان خوړ دی
 په مسافرو مې زړه نه سوو
 په ناعلاجه مرض پروت يم
 په نیمه شپه دې بېرې راوړې
 په نیمه شپه راشه جانانه
 په وینو سور لکه ګلاب شه
 په یار مې ترڅې زرغونې شوې
 په یارانې دې پویه نه شم

د پېښور زرگره مات دې زه لاسونه
 تر دروازې پورې جوړه درسره تلمه
 د ليا سرې شونډې خو تا ښکل کړې دینه
 سبا اختر دی په سرو شونډو به دې وږمه
 ورک ناویتوب شه چې دوه نیمې ورځې وینه
 زړه یې منجمله کړو پری منگی راوړی مینه
 ما ژړوي د معشوقو دغه ظلمونه
 د دلاسي سرې مې نشته وبه مرمه
 د بیغلو جنگدی منگو ټی گذاره وینه
 ښکړو ته شرنگ ورکړه چې ودې پېژمه
 د جنازې بازو مې پرې نه دې مینه
 په غاړه ستا دی کړه زه درسره ځمه
 زه دې د لارې څوکیداره ناسته یمه
 زړه چې مټین شي همیشه لمبې وهینه
 ځکه د سترگو تور د سترگو مینځ کې دینه
 چې دې شپډې د پښتنې رودلي دینه
 زه بې وفا نه یم چې تابه هېرومه
 خدای دې مټین کړه چې زما د خندا شینه
 زما ویده زړگی دې ولې وینونه
 زه به په قبر کې اشنا خوشاله شمه
 زه دره وال ټوپک په غاړه گرځومه
 ما په منگی کې پراتی راوړی دینه
 په گودر کیری په اسانه دیدنونه
 زه به منگی په لپو ورو ورو ډکومه
 زه ستا لپاره د ورو سلام کوومه
 خاونده خدایه مېلمنه به د چا وینه
 ستا دې ټگی زما دې صبر په خدای وینه
 د جنکو په وعده نه شته اتبارونه
 سترگو ویشتلې به رنځیري مې به شینه

پیزوان په کورمه کې جوړیږي
 پیزوان مې ستا بربتو کې بند شو
 پیزوانه ستا نه گيله من یم
 پیزوانه کوز شه اوبه وڅښه
 پېغلتوب نیمه پاچاهي وي
 پیغله گودر ته روانیږی
 تا به په سرو وینو کې پرېدي
 تا چې په مخ څپېږه راکړه
 تاسی دی بر گودر ته گوری
 تپه نیاره ده نه دې وینم
 تر هدیرې راسره لاړ شه
 تردې پورې ټوپک دې څار شم
 تکل به کله د راتلو کړې
 تنور چې تود شي اخیر سوړ شي
 تورو ته سپین خلک پیدا دي
 توره به نه کړې نو به څه کړې
 ته بې وفا شوې زه دې هېر کړم
 ته چې په ما پورې خندا کړې
 ته چې زما د یاری نه وي
 ته چې زما قبر ته راشې
 ته د کوهات په غاښي راشه
 ته د گودر غاړی ته راشه
 ته ماز دیگر گودر ته راشه
 ته ماز دیگر گودر ته راشه
 ټبر دې ټول راباندې گران دی
 ټکري د ځان پسې راکاږې
 ټگی دې وکړه ټکه یاره
 ټنگه وعده راسره وکړه
 ټوپک ویشلی به خدای جوړ کړي

د بې ننگې آواز دې رامشه مينه
په بڅملي سينه دې نور کوي خوبونه
بيا به په نوم د يارانې سرې رڼمه
ميراث شې غمه په خندا دې تېرومه
خاونده خدايه مېلمنه به د چا وينه

ټوټې ، ټوټې په تورو راشې
ټوټې ټوټې درباندي زه شوم
ټوټې ټوټې زړه به راټول کړم
ټول مې د زړه په سر راټول شوې
ټيکري د ځان پسې راکاري

ج چ خ ح

د دروغجن ملا دې ورک شي تعويدونه
که په بازار مې خرڅوي ورسره ځمه
چې سترگې توري کړي لکۍ ورته پرېږدینه
نه ورختی شم نه مې زړه صبر کوينه
اسمان چې ځمکې ته راځي قيامت به وينه
ځان مرور کړه چې جرگه دروليرمه
د چا خبرې دې ضرور منلي دينه
بنايي جواړي دې دبل چاخورلي دينه
پردي وطن د مېړو قدر کموينه
په دالانونو کې دې لگي خر بادونه
غمازان ستا په جدایۍ اختر کوينه
که خلک ډېر دي پرې اباد دي خپل کورونه
چې ته روان يې زه دې شمارم قدمونه
لکه بر يېشنا چې د با رانه سره وينه
زمونږه څوک دي چې به مونږ پخلا کوينه
عمر د ژمې مازديگر دی تېر به شينه
پلار مې د سر سودا د بل سره کوينه
د زنکدن خوټې په ما راغلي دينه
بنکلی بشر مې په کفن کې پتوينه
زمونږه کپه ستاسې کلي ته درځينه

جانان په هيڅ نه رضا کيږي
جانان زما زه د جانان يم
جانان زما سره پښتو کړي
جانان مې ستوری د اسمان دی
جانان مې لاړو اسماني شو
جانانه تور څادر په سر کړه
جانانه ته خو داسې نه وي
جانانه ته خوداسې نه وي
جانانه خپل وطن ته راشه
جانانه خپل وطن ته راشه
جانانه خپل وطن ته راشه
جانانه دومره په ما گران يې
جانانه دومره را سره واي
جانانه راشه چې پخلا شو
جانانه راشه چې پخلا شو
جانانه راشه دا دی وخت دی
جانانه راشه که دیدن کړي
جانانه راشه که راتلی شې
جانانه زېږی مې درباندي

جانانه ستا د زره لپاره
جانانه ستا ديدن لپاره
جانانه ستا ديدن لپاره
جانانه غلي غلي گوري
جانانه غم دي دومره خور دي
جانانه فكر پکي وکړه
جانانه وټي لپوني شوي
جانانه ويښي يي که ويده يي
جدايي راغله لاري دوه شوي
جني د پلاره دي وير يرم
خان په ازغوباندي سوري کړه
خان د وطن په شمع سيزه
خان دي زما په ديدن مور کړه
خان يي زرو جامو کي جوړ کړو
خاي د داغلو په کي نشته
چا يي پلو ليدلي نه و
چرگه مري کي ناسور شه
چنار به وټي سر لوړ نه کا
چي په ژوندون مي په کار نشوي
چي په بنايست مي خفه کيږي
چي په مرض مي نه پوهيږي
چي پېغله لور يي په کاله وي
چي پېغله لور يي په کاله وي
چي تاته گورم ژبا راشي
چي تورو خاورو ته مي سپاري
چي توره نکري نو به څه کړي
چي جنازه مي روانيږي
چي چپرته ته وای هلته زه وای
چي څوک له خپله خانه دروندوي

زه په غرمه د گودر غاري له درځمه
زه په زړه شپاله کي بېرې ټولومه
زه د کابل په ټکس راغلي يمه
يا دي څه ورک دي يا دي زه ليدلي يمه
چي د دنيا خواږه يي خاورې ايرې کړنه
مينه سور اور دي وارخطا نشي مينه
په لاره څي په تيگو وټي زيارتونه
ستا په کوڅه مي لاس تړلي تېروينه
مرگ مي قبول دي جدايي نه قبلومه
گودر ته راشه کور ته نه درسره ځمه
که چېرې غواړي ديارغېږه کي خوبونه
چي پتنگان دي د زيارت طواف کوينه
بيا به مخ په سپين کفن کي پتوينه
لکه په وران کلي کي باغ د گلو وينه
جانانه څله داغوي داغلي زړونه
اوس د تورخم په سرک څي سرتور سرونه
زه د ليلا غېږي ته اوس راغلي يمه
چي جنکي ورلاندي سترگي توروينه
که مي د قبر مجناور شي څه دي کرمه
نور به د ځمکي خوب کوم چي ژېړه شمه
طبيبه مه گوه زما د لاس رگونه
پس د ماښامه دي پنځلزي گرځوينه
د هغه کور سابه جواړي مزه کوينه
چي ځانته گورم په ما لا ډير دي غمونه
په خولې مي کېږده د سورکو شونډو سرونه
چي دي شېډي د پښتني رودلي دينه
پاس په کفن باندي مي وشينده گلونه
نصيب تقدير مي له تا لري گرځوينه
ټولې دنيا ته ددرانده گومان کوينه

ماچې ليکه ورته مې ډېر ژرې دینه
 چې ورونه کښېنې خویندې بل ته ورکوینه
 په یوه کوڅه کې سره وړاندې وروسته شینه
 زه د جانان لپاره لاس درباندي ږدمه
 چې ژوندون نه وي بیا به نه وي دیدنونه
 په دواړو سترگو راته کیده سره لاسونه
 چې شونډې سرې کړم غمازان مې نه پرېږدینه
 د هغه وخت په انتظار یم رابه شینه
 مزه به دا وي چې ویده د عمر شمه
 زړه چې مټین شي پښتو ټوله ترېنه ځینه
 نور یې زمونږ دکلي منع کړه چې مره
 د پاډې خر دی سبا ځي بېگا راځینه
 هغه به څنگه د ایمان دعوه کوینه
 چې رانه خلاص شي برابر جانان له ځینه
 دېوال ته کېنم ځانته غلی وژاړمه
 ځکه مې سوال د سپینې خولې درته کاونه
 په گودر حور شی د منگیو کتارونه
 چته له خیاله منگی وړی په گودرونه
 خپل مې لا څه چې د پردو خپل شوی وم
 د چا به کار و چا به هسې غږ کوونه
 ژبه یې پرې کړې چې وعدې پرې نه کوینه
 داسې کسانوته به گورې کړنگونه
 زما مزار ته مخ راواړوه مینه
 چې بې گودره گلې یدم اوبو به وږمه
 ساړه ساړه اسویلي کړي باد یې راوړینه
 ما یې په سر کې سرې غوټې لیدلې دینه
 سبا به بوی د لونگین درڅخه ځینه
 رب دې مټین کړه چې خیرن دې ووینمه
 لکه چې غم دې د زړه ټول هېر کړی وینه

چې خط مې وایي ورته ژاړه
 چې خویندې کښېنې ورونه ستایي
 چې د دیدن نصیب یې نه وي
 چې راپسې نشې قرانه
 چې ژوندون وي جانان به راشي
 چې سا مې اوځي رانږدې شه
 چې سترگې تورې کړم شرمیرم
 چې سر زما وي څنگل ستا وي
 چې سر زما وي څنگل ستا وي
 چې سرې هر څومره پښتون شي
 چې سور پرتوگ دې وکړو
 چې عاشقي یې کړې نه وي
 چې عاشقي یې کړې نه وي
 چې فکر بند په زولنو کړم
 چې کله کله راپه یاد شې
 چې کلي واله مې گنلې
 چې ماز د یگر شی زړه مې ښه شی
 چې مازد یگر شی عاشقان ژاړی
 چې مې په جېب کې دولت ډېر و
 چې مې د تورو سترگو وار و
 چې وعده وکړې پوره یې نکړي
 چې وي پښتون او پښتونکړي
 چې هدیره باندي تیرېږي
 چې یوړم یوړم اوبو یوړم
 چېرته عاشق سرې ولاړ دی
 څانگه به نن سبا کې گل شي
 څنگ ته مې مه راځه جانانه
 څنگه په سپینه جامه گرځي
 څنگه د ورايه په خندا شوي

خنگه نري يي لکه نسته
 ڇوڪ په رضا له ملکه نه ڇي
 ڇوڪ ڇي په چا باندي مين شي
 ڇوڪ ڇي په شنو سترگو مين شي
 ڇوڪ ڇي د بنڪلو وفا غواري
 ڇوڪ ڇي د يار په غيڙ کي پروت وي
 ڇوڪ مي د حاله خبر نه دي
 خا ونده دا گناه مي معاف کري
 خال به د يار له وينو کيدم
 خال يي په غونڊه زنه کپده
 خاوري د يار د کوڇي راوري
 خا ونده بيا دي پسرلي کري
 خا ونده بيادي مازد يگر کري
 خا ونده ٽوله مي تري خار کري
 خا ونده ڇه چاري راوشوي
 خا ونده دا به دي رضا وي
 خا ونده دا به دي رضا وي
 خا ونده دا به ستا رضاوي
 خا ونده دا گناه مي معاف کري
 خا ونده سل ڇله ژونداکري
 خا ونده کوم يو پکي خوشن کرم
 خا ونده ما خو داسي نه وپل
 خا ونده ما د گودر گل کري
 خا ونده ما د گودر گل کري
 خا ونده مرگ په خواني ورکري
 خا ونده مرگ په خواني ورکري
 خبر مي کله کله اخله
 خپلو جامو سره مي خينن کري
 خدايه د مور يي ورته پام کري

مور دي رنده شه ڇي په تا اوبه راورينه
 يا ڊپر غريب شي يا د يار له غمه ڇينه
 هغه غمجن شي د هر چا د خندا شينه
 پس د ماڻهامه دي پنځلزي گرڇوينه
 ماته کيسه د صنوبر رايا ده شينه
 په نورو خلکو د رندو گومان کوينه
 لکه چنار مي په ڊڊ اور ولگيدنه
 بيا به دخور په عاره نه کرم گلونه
 ڇي په شين باغ کي گل گلاب و شرموينه
 بيا ما ورپرېده ڇي پرې څه نخري کومه
 پاس په کفن کي (لا اله) راته ليکينه
 جونه شفتل کري وړکي سيل ته تللي دينه
 په گودر جوړشو دمنگيو کتارونه
 زما په سر يي غرغري منلي دينه
 نه مي يار يار شو نه يي خلاص د غمه شومه
 ڇي د خواني عمر په غم کي تپرومه
 ڇي نور دي گل کړل زه غوتي ورژبدمه
 ڇي د خواني عمر په غم کي تيرومه
 بيا به د خور په غاره نه کرم گلونه
 ڇي دجانان په مينه سل ڇله مرشمه
 مرگ او بيلتون راته جوړه راغلي دينه
 ڇي مساپر شم ڇوڪ دي خير نه راکوينه
 ڇي جنکي مي شوکوي سر کي مي ردينه
 ڇي جنکي مي شوکوي سرکي مي ردينه
 ڇي جنازه يي د ارمانه سره وړينه
 ڇي کلي کور يي د خواني ارمان کوينه
 د لپونتب آواز مي نن سبا درځينه
 جانان په غشو د بنو ويشتلي يمه
 ڇي په لنڊي زنه يي ووهي خالونه

مئين ڀري زه یم اوس ٻي بل ته ورکونيه
 چي دا بنايسته بدرنگي گادي وڊي شينه
 جنڪي سرې شونڊي ورڃي توري راورينه
 چي وس ٻي نه رسي په مخ ٻي اوبنڪي ڇينه
 چي د ليلا گادي ترڻي پاتي شينه
 زومبڪ زومبڪ ڇني مي بيا راغلي دينه
 ماته د كلي ماشومان دوعا کوينه
 دسمال راواخله اوبنڪي پاڪي ڪره مينه
 د کوٽنو گتي په ما راجلويينه
 بيا مي توبه ده سڀري نه درته کومه
 خلڪ به وائي چي سڀره دي يار ٻي مرينه
 چي د سيني رويي دي گادي وڊي ڪرمه
 چي ته ناري ڪري زه دي غبر ڪي ٽينگومه
 چي په اوڀرو زلفو دي راشي سبلا بونه
 چي د تودي غبري مي درشي ارمانونه
 چي د زرگر په دوکان دواڙه يو ڇاي شونه
 زه درتلي نشم بس دوعا درته کومه
 په سر به پنڊي چلوم تابه ساتمہ
 د جانان نوم رانه نيمگري پاتي شونه
 وري زما په زره چري منڊي دينه
 زه چي رنڇور شم د جانان تپوس ورمه
 ما د نٽڪي په ڊنڊر ڊپر وڙي دينه
 زه د ليلا په غبر ڪي چا ليدلي يمه
 زه د جانان لپاره غونڊه رويي ورمه
 ما د ليلا د لاس اوبه نشه کوينه
 زه خوشالڀرم چي جانان به ووينمه
 زه د جانان په غم ڪي ڊوب خوشاله يمه
 هغه رانغلو چي ٻي پروت له غمه يمه
 زما په نوي ياري اور ولگبدنه

خدايه دا مور ٻي لڀوني ڪري
 خدايه کوچيان په کوچ روان ڪري
 خدايه گورگوري توري مه ڪري
 خدايه مئين ڇوڪ په چا مه ڪري
 خدايه نري نري باران ڪري
 خدای به دي بيا راته محتاج ڪري
 خدای به دي زلفي په لاس راڪري
 خدای به مو بيا سره يو ڇاي ڪري
 خدای په وري جلڪي مئين ڪرم
 خدای خو دي دا ڇلي راجور ڪره
 خدای خو دي دا ڇلي راجور ڪره
 خدای دي په تنگه کوڇه راڪره
 خدای دي په داسي ڇاي ڪي راڪره
 خدای دي په سر منگي ٽوتي ڪره
 خدای دي په واورو ڪي ايسار ڪره
 خدای دي د پوزي پبزوان مات ڪره
 خدای دي د خوئي لاري دارو ڪره
 خدای دي زما ڪره غونڊي منڊي
 خط مي ليڪو قلم مي مات شو
 خلڪ به وائي چي وڙه ده
 خلڪ تپوس له د رنڇور ڇي
 خلڪ چارگل خونري بولي
 خلڪ دي وائي ٽهمنونه
 خلڪ زيارت له پتاسي وري
 خلڪ شراب وڃيني نشه شي
 خلڪ قيامت ته خضه ڪيري
 خلڪ له غمه امان غواڙي
 خلڪ مي ٽول تپوس له راغله
 خلڪو زري ياري تازه ڪري

خلکه گودرگوري گديږي
خمارو سترگو ته دې وايه
خندا کوي ياري دې نشته
خود به يې زه د در ملنگ يم
خولگی دې خورم نه پرې مړېږم
خولگی دې خورم نه پرې مړېږم
خولگی مې خوره خو يې خوږای شې
خوله به په زوره درنه واخلم
خوله به تر شونډو لاندې درکړم
خوله به د خدای په رضا درکړم
خوله د ډېوې رڼا کې راکړه
خوله د ملا د لور خوږه وي
خوله دې د تريو انار دانه ده
خوله دې د سپينو زرو جام دی
خوله مې غوښته ژبه يې راکړه
خولې ته مې سوږ اوسېلی راغی

زه بې گودره گديدمه لا هو شومه
چې مې ماشوم زړگی نور نه ازاروینه شي
تسه خندا د لباسې جنکو وینه
چې سپينه خوله راته خيرات کې راکوینه
نامردې تا پکې گني کرلي دینه
نامرې ټوله راپشا شه چې دې وږمه
شکره نه ده چې په تول به کمه شينه
وړوکی نه يم چې خاري درته کومه
په تورو غاښو مې لونغ کرلي دینه
منگی مې ولی ښوروی لنده دې کړمه
په توره شپه کې دې زلفان خولي له راختينه
د شکرانې چرگان يې ټول خوړلي وینه
د رنځورانو قافلې درپسې ځينه
زما پرې پام دی چې موزي پرې اوبه څښينه
خدایه سخي نجلۍ ته ورکړې جنتونه
زړگیه بيا به دې جانان ياد شوی وینه

د ډ

د اباسين څپې دې يوسه
د اسری منگولې نری غاړه
د اوږه ستا د زړه لپاره
د اوبو غږپ کولی نشم
د بې وفا جانان د لاسه
د بې وفا نامه دې راکړه
د تور لحد نه مې زړه بد دی
د تورو زلفو په ځنگل کې
د تورو سترگو دیدن راکړه

چې مور دې شگې لتوي پلار دې خوړونه
گودر ته لاړه دچا ژوند خرابوینه
چې د همزولو نه جدا گودر له ځمه
په زړه مې ستا د مینې لیک دی وران به شينه
د زړه دپاسه مې پولۍ ولاړې دینه
تا څه ليدلي دي زما په زړه داغونه
ځوانان ايسار کړي پانگ تش کور ته ليرينه
يار په منگول کې گرځوم چې ورک به شينه
راباندې جوړ کړه بيا د خاورو امبارونه

ماته بې واړه ټپې خوند نه راکوینه
 شفتل خورکه رنگ دې زېر وټېښتېدینه
 جانانه ستا دمینې نه توبه کومه
 خومره خوږې پستې خبرې پرې کوینه
 چې چېرته خم زما نه مخکې وروسته ځینه
 چې دی ولاړ وي زه به بل ته وځاندمه
 په جنکوډې سا لنډې ولگاوه نه
 چېرته به ما په راستۍ خوله درکړې وینه
 لوگی بهانه کړي ژړا یار پسې کوینه
 ربه زمونږ په کور یې راوړې ځایونه
 څوک به په تورو سترگو ځان قربانوینه
 ما په ملائو سترگو ډیر ورک کړي دینه
 زه د هجران بنامار په زړه خوړلی یمه
 د سوال یاري ده اوس به گپه وډه شینه
 جانان په غشو د بڼو ویشتلې یمه
 خدایه زما ریباز له ورکړې دوزخونه
 خدایه زما ریباز له ورکړې جنتونه
 مین په تا یم ناز د ډیرو خلکو وړمه
 د جانان غمه د عمرونو ځای دې یمه
 زه دې محفل کې د خبرو وویستمه
 په غم شریکه مینه نیسه گودرونه
 که سر پرې درکړم باقي دار به خومره شمه
 شفتلو پندو ته دې زه نیولی یمه
 کاره واړه بانه په زړه ویشتل کوینه
 نور دې د ژوبلو زړگو نه اخلي ازارونه
 د وظیفې سره مې گوتې تاووینه
 سبا مې ستا په تهمت دار ته خپروینه
 په عاشقانو باندي مه کوه ظلمونه
 ته رانه لاړې زه یوازې زنگېدمه

د ټپو وار راسره کېده
 د ټپې وار درباندي راغی
 د ټولو بدو به توبه کړم
 د جانان ژبې ته حیران یم
 د جانان غم زما سایه ده
 د جانان مرگ راته اسان دی
 د جلا لا گودره وران شې
 د جنازې بازو مې نیسه
 د جنکو کاپرې سترگې
 د جنې ځانگې وانگې ونه
 د چا به شنې سترگې خوبیږي
 د خپل وطنه به دې ورک کړم
 د خوږې مې توري وینې لاړې
 د ډاره غږ کولی نشمه
 د روغیدو تمه مې نه شته
 د ریبارانو ځای جنت دی
 د ریبارانو ځای دوزخ دی
 د زړگي سره ناچاري ده
 د زړه دپاسه مې امبار شه
 د زلزلي پشانتي راغلی
 د زلفو تار مې اوبو درورو
 د سپینې خوږې قیمت دې وایه
 د سپینې خوږې یاران دې نور دي
 د سترگو جنگ دی ورته ټینگ شه
 د سور سائو مېرمن ته وایه
 د طالبانو دا عادت دی
 د غرغري میدان ته راشه
 د غرور جام به دې نسکور شي
 د فکر ټال دې راته جوړ کړو

د زړه د پاسه مې پوښی ولاړې دینه
 چې خو شېبوی دی د منگی د بیخه ځینه
 څوک چې یاری د بې وفا سره کوینه
 چېرته عاشق سړي به لاس وروړی وینه
 د نجلۍ خوی د مرغاوی دی رابه شینه
 افغانستانه زغم د دواړو نه لرمه
 لکه سیسی چې په کمر ولاړه وینه
 په خندا درشم په ژړا درنه راځمه
 ما په منگی کې پراڼي راوړی دینه
 زه به منگی په لپو ورو، ورو دکومه
 پیغلی ابو پر ځای ویني دکوینه
 زه د جانان مینې پخوا وژلی یمه
 د بالښت خوب ورته مزه نه ورکوینه
 مخ یې وطن ته کړی چې سایې وخیږینه
 زما د یار ډله وروستی ده رابه شینه
 په اور ستي وای تهمتی نه وای مینه
 گډ په ځنگل وای چې مې نه لیدای غمونه
 چې در په در دې گرځوم تش دې راوړمه
 لنډۍ بازار یې په گودر ولگاونه
 لنډۍ بازار یې په گودر ولگاونه
 د کړس خندا دې لېونی د دنیا کړمه
 چې زه په هغه ځای کې وکرم گلونه
 زه په توده برستن کې نېغه کیناستمه
 څوک به مین وي څوک به ورک له ملکه وینه
 نه وای خوراک مې په پردي وطن گلونه
 بي وفايي خو د هر ښکلي عادت وینه
 نصیبه داسې سوال مې کله کړې ونه
 زه په غاړه دگودر ولاړه یمه
 د جنکو پسې د پیازو غوټه وړینه

د کبرجن جانان د لاسه
 د کشمالو منجیله وکړه
 د کوه قاف غر ته ختل دي
 د گلاب مینځ کې گل وچیري
 د گودر غاړه ورته نیسه
 د لرې مرم د نږدې سوزم
 د لنډۍ ونې نه دې څار شم
 د ماز د یگر گودره وران شی
 د مازد یگر گودر ته راشه
 د مازد یگر گودر له راشه
 د مازد یگر گودر له مه څه
 د مرگي هسې نوم بدنام دی
 د مړوند خوب چې چا لیدلی
 د مساپر یار زنکدن دی
 د مسافرو ډلې راغلي
 د ملکنډ د سر توتي وای
 د ملنگانو سره مل وای
 د ملنگۍ کچکوله مات شې
 د منکو ټو کتار یې جوړ کړو
 د منگوټو کتار یې جوړ کړو
 د ناز کتو دې اثري کړم
 د ناستې ځای دې راته ښایه
 د نیمې شپې راتگ دې ورک شه
 د نیمې شپې سندرې خوند کا
 د وطن تیگې مې خوراک وای
 د وفا تمه ترېنه مکړه
 د یار یوه شوه زما بله
 د یدن دی سین کړه را لا هو کړه
 دا اوسني زلمی د څه دي

چې د ځوانۍ عمر په غم کې تېرومه
 چې هر ساعت دې په جرگو پخلا کومه
 ما درکې نښې د یاری لیدلې دینه
 چې دې مین کړم اوس مې نه کړې تپوسونه
 چې په زېږي مازدیگر کې بارومه
 دومره غمونه دریا بونه وچوینه
 راشه زما په دا دا وکړه تعویذونه
 زه چې قدم په قدم ږدم تا یادومه
 چې په تا راشي غوټې ماله راکوینه
 ما دې خدای نه لري چې تا به هیرومه
 زه به ژړا درپسې ټول عمر کومه
 چې پېشو میو کړي دا به نېغه ناسته وینه
 د ورځې خوب کړې د شپې تا رانه ساتینه
 گودر ته لاره برگ منگی ترڅکې وړینه
 په چم کې گرځه چې ډاډه درباندي یمه
 که مې ددې نه حال بدتر شي خوښ پرې یمه
 تانه پناه دي توري سترگې شنه خالونه
 چې هر سبا تورو سترگې ږدي خالونه
 لکه زخمی هیلۍ په ډبکې ناسته یمه
 لکه کو تره په مکیز گودر ته ځینه
 مدام کوه دنور واخلکو عزتونه
 نری لوگی دی پېغلې زړونه وړیتوینه
 د جنکو سره به یو ځای گرځېدمه
 چې په لحدکې ترې چاپېره وای مینه
 چې شا لیل منگی په سیوری ډکو ینه
 ما ته کو څه کې جنکی ولاړی دینه
 ورله روان شول د بلبلو کاروانونه
 څا نکه دی خدای شامدام روغه لرینه
 په سترگو ږوند شی بڅملی پني لرمه

دا به د پاک الله رضا وي
 دا به له ما نه پوره نشي
 دا په ځیر ځیر چې درته گورم
 دا خو انصاف نه دی جانانه
 دا خو د استا د یاری ټس دی
 دا خو مې زړه دی چې لا ټینگ دی
 دا دا مې نه درکوي تاله
 دا ستا به هېر وم که په یاد وم
 دا ستا په سترگو کې پیریان دي
 دا ستا په مینه مې سوگند دی
 دا ستا د دوه ورځو خندا وه
 دا سر تړلې مور دې مړه شه
 دا سر تړلې مور دې مړه شه
 دا سرې منگولۍ نری غاړه
 دا لېونی لېونی گرځه
 دا ما پخپله په ځان کړي
 دا مخامخ دېواله پرېوزې
 دا نازولې لور د چا ده
 داده گودر غاړه راواخله
 داسري منگولۍ نری غاړه
 دځان عزت که چېرې غواړې
 ددې گودر غاړې ته گوره
 ددې نه لا وړوکی ښه وم
 دریغه چې زه دیارکفن وای
 دگودر خواکې ونی کیږده
 دگودر زر اجازت راکړه
 دگودر غاړه به ښا یسته کړی
 دگودر غاړه پری ښایسته ده
 دگودر غاړه دي اغزي کړه

زما جانان پردی لار تللی رابه شینه
 دجنلی خوی دمر غاوی دی رابه شینه
 لیلا دجنو میره ده مخکې دربه شینه
 زلمو په غاړه کره دصبر تاویزونه
 چې پری لگیری د نجو نکو پلونه
 چې لگیدلی پری د پیغلو پلونه
 هرمازد یگر پری جو نې سترگی لگو یینه
 جونی پری هره ورځلا سونه لگو یینه
 چې جونې ټولی ماز د یگر سیل له راختینه
 په گودر زانگی دکوډگرو تاویزونه
 دیوه زرگی نه بل ته لاره تللی وینه
 دونیا به تل وي یاران کله کله وینه
 ملک یې څوک دی ننوتې ورلیرمه
 چې اخیری دیدن یې وکړم بیا دې ځینه
 سبا به وایې چې ما خوب لیدلی ونه
 چیرته وختونو کې د مینې یار دې ومه

دگودر غاړه ورته نیسم
 دگودر غاړه ورته نیسه
 دگودر غاړه ورته نیسه
 دگودر غاړه یې ناغه کره
 دگودر هر بوټی دارو دی
 دگودر هر بوټی داروده
 دگودر هر بوټی تازه دی
 دگودر هر بوټی دارودی
 دگودر هر مازد یگری ښه وې
 دمازد یگر اوبوله مه څه
 دمینې دغه ښانې دي
 دونیا د یار له سره څار کره
 دې پورې کلي کې مین شوم
 ډولی یې ودروه غمازه
 دیوه رڼا کره خوله مې واخله
 دیوې مې بلې په مزار کره

ر ز ژ

ستا د مېرمنې په سلا راغلی یمه
 ټال به بهانه کړو سینې مینځ به جنگوونه
 زما ستا څوک دي چې مونږ پخلا کوینه
 وروستی خبرې به سپین ږیري جوړوینه
 نه دي یاري کړم نه دې ښې گرځومه
 چې عاشقي مې در معلومه شي مینه
 یاره په تا دي که په ما دي ډېر غمونه
 زه شوگیرو د بېلتانه وهلی یمه

را پسې مه غیپره سپیه
 راڅه چې دواړه ټال کې کېنو
 راڅه چې دواړه سره یو شو
 راڅه چې دواړه وطن پرېږدو
 راشه اینه دسمال دې واخله
 راشه په زړه مې گوتې کېده
 راشه په زړه مې گوتې کېده
 راشه په سترگو کې مې خوب شه

چي درته ووايم د سوي زره حالونه
 كه تمباكو غواڙي خوڻگي به دركومه
 كه ته شرميڙي لاس به زه درواچومه
 زه د هجران په سفر خم مږاوي به شينه
 د بېلتانه په جوارگرو واوښتمه
 چي د غرور ڪنډول دې ډږي وږي شينه
 ما ستا په سر باندي اخیستي ټهمتونه
 ما يې د غېږي ټونگين خوږلي دينه
 په ما يې ڪږي د زعفرانو تاويزونه
 چي مې اشنا د ماشومانو خوي کوينه
 کم عقله مور مې د زږي دارو کوينه
 چي مرور اشنا به څه ويلي وينه
 لږږي ما وې بند دې ځان ته وتارنه
 جانان بنايسته دي كه خدای زه لږږي ڪږمه
 تل به اشنا په سفر نه وي رابه شينه
 ديارسري شونډي په پلمونه هيروينه
 اوس معشوقې په زږه داغونه لگوينه
 اشنادسپين مخ نه نقاب پورته کوينه
 د ڪږو وريځوپه خنجرخوري گوزارونه
 د يار کوڅه ڪي د ديدن غواږم خيرونه
 په هغه گل چي نازيدي د بل چا شونه
 جانان په غټو خلکو ځان حسابوينه
 كه صبر نه يې له گړنگ دې غور ځومه
 څوک چي سرې شونډي ښکلوې رنځور به وينه
 ستاپه ژړا اشنادناز خندا کوينه
 د جانان کلي نه پرون را غلي ښمه
 نن واږه ښکلي د لباس خندا کوينه
 چي په سيخونو دې ټومبي په اور دې ږدينه
 اوس رانه غواږي دپردی څنگل خوبونه

راشه زما په څنگ ڪي ڪېنه
 راشه زما په څنگ ڪي ڪېنه
 راشه زما په څنگ ڪي ڪېنه
 راڪږي گل دې بېرته واخله
 رامعلوميږي يار مې بايلود
 رب دې په مخ ږيره ښکاره ڪږه
 رب دې زما ڪږه خپله ياره
 رنگ به مې وږي نه توريري
 رنگ به مې وږي نه ٽيريږي
 رنگ به مې وږي نه ٽيريږي
 رنگ مې په تاپسي ٽيريږي
 ريبار مې ډېر گړندي راغي
 ريباره خدای دې سزا درکږي
 ريباره ښه سوچ پکي وکږه
 زږگيه صبر شه مه ژاږه
 زږگي ته ډيري پلمې اوکږم
 زږگيه پام چي مٿين نه شي
 زږگيه ځان ورته تکره ڪږه
 زږگيه خدای خبرکه روغ شي
 زږگيه دا دې زما حال ڪږي
 زږگيه صبر دې په خدای شه
 زږگيه صبر دې په خدای شه
 زږگيه صبر شوي كه نه شوي
 زږگيه صبر شه مه ژاږه
 زږگيه صبر شه مه ژاږه
 زږگيه مه يې رانه غواږه
 زږگيه مينه پکي نشته
 زږگيه هلته پاتي کيږي
 زږگي زماروغ ليوڻي شو

د خدای لپاره بندي سبه ساته مينه
 ديارد زلفوپه ناروبه يې گندمه
 زيری به ورکړم که جانان موندلی وينه
 چې چېرته خوبن شي هلته واپوي بارونه
 کدو خونه دی چې به ونيسي گلونه
 ستا په وړو خبرو درې وړې شينه
 د تورو غرو مزل کوم ژړا راځينه
 د شنو جنډو زيارت ته خم چې رضا شينه
 که نصيحت ورته سبا بېگانه کومه
 چې ديدن ته کړې زه عبس غم تېرومه
 د غم چيچني پکې خالي جوړوينه
 چې دچرمو کميس دې رگگ په وينو شينه
 په نيمه لار کې رانه غواړي ديدنونه
 لکه ديوال چې زلزلې وهلی وينه
 د ماز د يگر گودر له خي ځان سنگارو يينه
 د ليلو سرې شونډې پېژوان خوړلي دينه
 که خوله مې درکړه لېونې به شې مينه
 دا مې کلام دی چې اشنا د ټولو يم
 جانانه ستا سترگو ته شپې سبا کومه
 که زه به يې ستا په مينه بل ته غږومه
 اوس به بخيلې مور ته څه بانه کومه
 که مې د ننگ گولۍ په شا خوړلي وينه
 د پيرنگي سره نوکر دی تور به شينه
 نرۍ يې گوتې ميرزايي راته کوينه
 عالم پرې ټول دی ماله ځای نه راکوينه
 چې په کتاب د سکندر گورم فالونه
 پروردگار زما واوره فريادونه
 هېر به مې نشي که مې خاورې شي هېدونه
 ته په تنکو څانگو کېنې ماتې به شينه

زړگی مې تاسره بندي دی
 زړگی مې ټول پهره پهردی
 زړگی مې نشته چيرته ورک دی
 زړه په مثال دسوداگردي
 زړه خو مې يو و چې تا يوړو
 زړه مې په توپو نه نړيږي
 زړه مې په تورو غرو مين دی
 زړه مې په شنو سترگو مين شو
 زړه مې د خولې په وينا نه دی
 زړه مې د سترگو گيله من دی
 زړه مې دورانې کلا برج دی
 زړه مې دې ستا په غير کې وچوي
 زړه مې ماشوم دی نه پوهيږي
 زړه مې نري درزونه وکړ
 زلفی يې بيا پر مخ خوری کړی
 زما پرې هسې نوم بدنام شو
 زما په تشه خندا مسته
 زما په ټول محفل سلام دی
 زما په دې وطن کې څوک دي
 زما په سترگو کې دې گل شي
 زما په سر دې منگی مات کړ
 زما په مخ لارې راتو کړی
 زما جانان د کوچو سپين دی
 زما جانان گل د پروتې
 زما جانان گل د خاتول دی
 زما د ځايه نصيب کم دی
 زما د حاله خبرداره
 زما د زړه په سر يې ليکه
 زما د زړه توتي کم عقله

نه ڊي دارو شته نه ڊي حال ويلى شمه
 رب ڊي سپورمي ڪرڻ ڊي وڪرم ديدونه
 غمازه ما درسره شه بد ڪري وونه
 د سور سائو ڊي هر خاي ڪيري صفتونه
 د سلو ڪالو مرور پخلا ڪوينه
 په تا ڊي اور شي د همزولو مجلسونه
 نري نري زڙگي به ستا راپسي چوينه
 په طبيبانو به جوڙه گرڇو مينه
 ته لپوني شوڙي زه ڊي هم لپوني ڪرڻه
 لڪه مرغى په بوٽو شپي درته ڪومه
 زه د جانان مينې د علمه وويستمه
 خلك شاهان شول زه ڪچڪول په غاڙه يمه
 يا وخت خراب ڊي چي گودر له نه راڃينه
 دا ستا جوڙه به له بخملو جوڙومه
 خو شينگو ڊي تنور نه مبه ڪوينه
 د دروازي په خنڀير خان مشغولوينه
 يا يي رنگ زڙي وي يا يي شونڊي وچي وينه
 پردي وطن ڊي خنڀي تشي گرڇومه
 د ڪلي نجوني په سيالي راسره ڃينه
 د ڪليمي سره ڊي سمه يادومه
 اول سلام د ڪبرجن اشنا ڪومه
 اوس چي زلي شوم د غمو ٽيڪه دار شومه
 چي د پڻتون قام د راتلونڪي غم ڪوينه
 زما يي خوڻي ڊي دا شلڊلي گرڇوانونه
 چي شوه مينه ڊڀر يي وليدل غمونه
 ٽول هوڻياران يي په غزت ڪي تيروينه

زما د زڙه ناچاره رنڇه
 زما د لڙي وطن ياره
 زما د مينې ڪور ڊي وران ڪڙو
 زما د وينو رنگ ڊي ورڪڙ
 زما د يار داسي خندا ده
 زما ڊي ڄوانه ڄواني اور ڪڙه
 زما ڊي شه وڪڙل چي لاري
 زما ڊي زڙي شي ستا ڊي تبه
 زما لاليه لپونيه
 زما نه پاتي شوڙي وطنه
 زما همزولي ملايان شول
 زماسپڙه قسمت ته گوره
 زمور د ڪلي نجونه مڙي ڊي
 زه به شري له خانه تاو ڪڙم
 زه به نوڪره ورله بوڇمه
 زه په عاشق سڙي پوهڙم
 زه په عاشق سڙي پوهڙم
 زه په گلونو اموخته وم
 زه چي دا سور سائو په سر ڪڙم
 زه چي سهر د خوبه پاڇم
 زه چي سهر له خوبه پاڇم
 زه چي ماشوم ومه پاڇا وم
 زه ڊي قربان تر هغه چا شم
 زه لپونو سره خوشال يم
 ژوند ڪي يي غم ليدلي نه و
 ژوندون خوڄيه سرمايه ده

س ش بن

باد به پوښتم چې یار مې څه ویلی دینه
 غولی جارو کړه چې په شر مې وینې ځینه
 یار مې د گلو لو کوي گوتې ریبینه
 چې شین خالی زلفې په شا راوړوینه
 که مساپر په سیند گډېږي غرق به شینه
 په سپین مړوند باندي مې ونه کړل خوبونه
 جانان مې مه رسوا کوه ماته راځینه
 ماته گېلې له بېلتانه ولاړې دینه
 د زړه په وینو به دې شونډې رنگومه
 اوس به رنگ شوي جامې چېرته زړومه
 ما ژړوي د رقیبانو پېغورونه
 په ما پرتې دي تورې خاورې امبارونه
 زه د نهمت رسی په غاړه کې گرځومه
 زما شړی ده ستا به کله خوښه شینه
 چې تور لحد کې دې ونه کړم ارمانونه
 جانانه مه کوه په ما باندي ظلمونه
 اوس به ی د باز پشان تړلې گرځومه
 دنیا هوسیاره ده رسوا نشو مینه
 کنجک بانه یې په زرگر جوړ کړي دینه
 ما درته کله د یاری ویلي دینه
 شونډو له رنگ د دنداسې ورکړه مینه
 سوداگر گرځي غټې سترگې خوښوینه
 دناغه دارو سترگو څوک طاقت لرینه
 اوس راته بنایه د بڼو اشارتونه
 کنجک بانه یې په زرگر جوړ کړي دینه
 چې د گودره را ختم ودي ویشتمه
 په ټول مهالت کې همدا زه په گوته شومه

سبا به لوړ چنار ته خیرم
 سبا مې ستا په تهمت وژني
 سپورمیه سر وهه راخېژه
 سپورمې به ډېره شي حیرانه
 سپورمې په غره راپورته کېږه
 سپورمې راوخته رنا شوه
 سپورمې سلام به درته وکړم
 ستا به گیله له ما نه کیږي
 ستا په بڼو مې زړه زخمي شو
 ستا په تهمت مې جامې رنگ شوې
 ستا په جفا مې پروا نشته
 ستا خو به تمه د دیدن شي
 ستا خو په یو نهمت رنگ زېږ شو
 ستا د گیلای پشان غړی ده
 ستا لوپټه زما کفن شه
 ستادبنايست دوران به تېرشي
 سترگو مې زړه ته نقصان پېښ کړ
 سترگې په چل غړوه یاره
 سترگې خو تا ورکړې خدایه
 سترگې دا ستا سترگې زما دي
 سترگې دې تورې په رنجو کړه
 سترگې دې تورې کړه راووخه
 سترگو دې بیا ناغې پیدا کړې
 سترگه وهل مې درنه زده کړل
 سترگي خو تا ورکړې خدایه
 سترگي دي ډکي تو مانچي دي
 سترگې به هر چا تورولی

اوڙڪي بازان دي غٽي سترگي خوشوينه
 شونڊو د غم نه وچ پتري نيولي وينه
 د تورو سترگو سوداگر راغلي دينه
 د سترگو جنگ د بنو لاندي خوند كوينه
 چي بي وفا ته غرڀدي مين بي ڪر مه
 دا گلي وڊي سترگي ڊمي توروينه
 بيا دگودر په لاره مسته ياره له ځمه
 فرهاده گران دي د ياري سوي داغونه
 پردي وطن دي پڪي نشته بالبتونه
 د مسافرو سلام ڪله ڪله وينه
 په ما خوئي د زنڪدن راغلي دينه
 چي مي سختي د زنڪدن اساني شه
 گودر ته لاره عاشقان ر نځورو ينه
 لکه پا چا ورته پيري ولاړي دينه
 زما نر يري د زرگي پا خه برجونه
 لکه د بني مرغی وږه شنه يي خالونه
 په اردلي ڪي سيهي ورسره ځينه
 لکه هو سي په لاره اخلي قد مو نه
 خپلو همزلو سره کوز گودر له ځينه
 چي د پېزوان سوري پري اوږي ژمي وينه
 مور يي د زېږي غوا غوري ورکري دينه
 زه د هجران په سفر ځم تږي به شمه
 ڪنه ما ڪند ڪچڪول تره درپسي تلمه
 چي ملامته درته زه نه شوم مينه
 ڪه چيري غٽي واي خوږي به دي ومه
 د زړه د سره مي لمبي خوئي له راځينه
 د شرم باز به مي په ولو گرځونه

سترگي په چل غږوه ياره
 سترگي ديدن وکري مري شي
 سترگي دي توري ڪڙه راووخه
 سترگي دي ولي واپولي
 سترگي مي اوباسي لايق يم
 سترگي نري توري مزه ڪا
 سترگي هوسي صراحي غاره
 سر په تپشه وهل اسان دي
 سر لاندي غٽه تيگه ڪپه
 سلام زما په ځان منظور ڪڙه
 سورت ياسين راباندي وايه
 سورت ياسين راباندي وايه
 شال يي په سر اوږي په غاره
 شاه دگودر له توري راغله
 شاه دگودره روانيره
 شاه دگودره روانيره
 شو ماز د يگر گودر له لاره
 شو ماز د يگر گودر له لاره
 شو مازد يگر ځان يي سنبال ڪږو
 شونڊي به يي ولي پستي نه وي
 شونڊي به يي ولي پستي نه وي
 شونڊي شربت ڪڙه ماته يي راڪڙه
 بڼه ده چي ته له خيره راغلي
 بڼه ده چي ستا له لوري وشوه
 بڼه ده چي سترگي دي وږي دي
 بڼه ده چي شونڊي مي اور نه اخلي
 بڼه دي چي ستا د ياري خلاص شوم

ط ع غ ف ق

په کتاب پروت يې يادوي شينکي خالونه
 زه خو اشنا د زړه په سر ويشلی يم
 سوی په اور وي معشوقې رټلی وينه
 باران په تيگو باندې څه اثر کوينه
 څوک چې د لال تمه کوي بنامار به يې خورينه
 چې معشوقه يې په طرف ولاړه وينه
 بس کړه چې زما په ځوانۍ اور ولگېدنه
 خدايه په در کې به دې څه کم شوي وونه
 ما پرې اخيستي دي د کلي تهمتونه
 ما د مجلس ياران ليدل چې خاورې شونه
 مرگ راپسې دی نيمه خوا به پاتې شونه
 زه د جانان مينې پخوا وژلی يم
 په تار د زلفو دې لايلا ورکړه ټکونه
 ستا دې قسم وي چې ما هېر نکړې مينه
 زما د زړه ستنې په تا ولاړې د يينه
 حسن د ژمي مازديگر دی تېر به شينه
 تا رانه زړه په رڼا ورځ وتبنتوونه
 ته کله کله غم دې تل راسره وينه
 بې غمه خدای دې عاشق تل په غم کې وينه
 په غم مين په غم به تور لحد ته ځمه
 چې لايلا خاورې درکوي تره پندونه
 چې مرور جانان په گور کې پخلا کړمه
 په ځمارو سترگو مې پرېوتل گردونه
 زه خو دې بس د بنگلي مخ ديدن کومه

طالبه خدای که به ملا شې
 طبيبه لاس مې څله گورې
 عاشق سړی له رنگه تور وي
 عاشق کم عقل دی چې ژاړي
 عاشقي لال بېلتون بنامار دی
 عاشقي لويه پاچاهي ده
 عاشقي مه کوئ عالمه
 عاشقي وای جدایي نه وای
 عالمه څنگه ترې توبه کړم
 عالمه يو تر بل څاريرئ
 عالمه يو له بل څاريرئ
 عزرايل هسې ځان بدنام کړ
 عطر مې پورې په کفن کړه
 عمر چې تېر شي اشنا هېر شي
 عمر دی ډير شه خپله ياره
 غرور په حسن ناداني ده
 غل خو په توره شپه کې غلا کړي
 غم دې دا ستا نه وفادار دی
 غم دې راځي زه پرې خوشحال يم
 غم کې پيدا په غم کې لوی شوم
 فقيره کبر پکې مکړه
 قبر مې څنگ کې ورته جوړ کړئ
 قبر مې لوڅ کړه حال مې گوره
 قرضدار مې نه يې چې پت گرځي

قسم په خدای باور پرې وکړه
قسمته خدای لپاره وینښ شه

د تش دیدن پسې دې اوبنکې تویومه
څوک تر قیامتہ پورې نه کوي خوبونه

ک گ ل

کابل ته مه وایه چې وران شې
کاغذ لیکلی تربنه واخلي
کاغذه داسي وخت کې ورشه
کاغذه لار شه په هوا شه
کاغذه لار شه په هوا شه
کاغذه والوزه شاهین شه
کت د بلی سوري ته راوړه
کفن مې کلک وگنډه مورې
کله دې غم راباندې بار شي
کوڅه کې اودریږه شیرینې
کوڅه کې بیالیالاولاره
کوڅه کې ژاړي په سلگوشوه
کوڅه کې بنکته پورته مه ځه
کور یې په کلي کې معلوم دی
که ته مې روغ لېونی نه کړې
که په میوند کې شهید نه شوې
که تور اوربل مې میراتیږي
که نه ریبنتیا پر ما مین یې
که ته مې روغ لېونی نه کړې
که ځان په سلورنگو جوړکړې
که څوک باچا د زمانې شي
که د ځوانۍ دوران مې تېر شي

کابل کې شته دی پښتانه ببر برېتونه
د ننۍ زمانې یار دی ټگ به وینه
چې دماښام په دوډی ناست وې وژاړینه
اول ترې څار شه بیا پرې وایه سلامونه
په عاشقانو باندې وایه سلامونه
له خنداښین شه بیا پری وایه سلامونه
میاشت د بادرو ده لېونی به شې مینه
د ځوانۍ ټول عمر پدې کې تېرومه
کله دې مینه په درندو کانو تلمه
په ماډیگرکې به ضرورهلته درځمه
دخوار مین دیدن ته سترگې غړوینه
دچاتصویرته سپینې اوبنکې تویه وینه
څوک به خبرشي اوسوابه شومینه
د بام په سر یې کشمالي کرلي دینه
بیا مې د بنگو پیالی مه بوله مینه
خدایږو لالیکه بې ننگۍ ته دې ساتینه
په وطن جنگ دی جانان نه منع کومه
د گودر غاړه اجاره واخله مینه
د خومارو سترگو به اوباسم سیخونه
چې مرگ ددوبولي په تابه گوته ردینه
د جانان مینه به یې کوڅو کې گرځوینه
دومره به پاتې شي چې تا پرې ځورومه

ما به جانان په تول د سرو اخیستی ونه
 گرانه وطنه جنګۍ به دې گټینه
 زه به منګۍ په لپو ورو، ورو ډکومه
 زه به ډوډۍ په تناره وځنډومه
 کور کې څوک نشته زه یوازې ناسته یمه
 غریب سړی وم خپل ژوندون به مې کوونه
 د گودر غاړه اجاره واخله مینه
 سترگو لیدلې جانان کله هېروینه
 په ما مین زړه مې توبې نه قبلوینه
 ماته جانان د سور پېزوان ویلي دینه
 که دیدن غواړې خدای ته پورته کړه لاسونه
 خلک یاري د لېونو سره کوینه
 جنګۍ کله مرور پخلا کوینه
 د تورو خاورو مساپر کله راځینه
 چې بې گناه یم سر مې ولې غوڅوینه
 د ماما گانو به دې زنی ونیسمه
 په شین چمن به مې منګۍ نه ماتېدنه
 رامبېل چامبېل یې نوکران نیولې دینه
 زه د اوربل د پاسه چتر جوړومه
 لیک به باقی وي مور به تورې خاورې یونه
 ما په منګۍ کې پراتې راوړې دینه
 مشره ویشل کړې کشه غشي ورکوینه
 نوره مې مه اخله دخوږ زړه ازارونه
 که مې یو ځل د سور پالنگ ملګری شینه
 په غم شر یکه لا لیه نیسه گودرونه
 وزیر همیشه د خپل پاچا سلام کوینه
 چې مات منګۍ جنګۍ زما په قبر ږدینه
 چې مات منګۍ پیغلی زما په قبر وینه
 یوه شیبه به دی په شه زړه وو ینمه

که د دولت ناچاري نه وای
 که د زلو نه پوره نشوه
 که د دیدن کړې گودر ته راشه
 که دیدن غواړې راته گوره
 که دیدن کړې تلوار راوکړه
 که دې خندلې راته نه وای
 که دی زما دیدن یاد یږی
 که زړه ته سل تسلي ورکړم
 که ستا نه سل ځله توبه کړم
 که سړنی اوړی خدای وکړي
 که سلام غواړې خط به درشي
 که لېونی یې زما خوښ یې
 که مرور شې ځان به خوار کړې
 که مساپر شي بیا به راشې
 که ملامت یم ما دې مړ کړي
 که مور او پلار دې خدای رضا کړل
 که مې نصیب د بدو نه وای
 گلاب د اصله شهزاده دی
 گلونه ډیر درسره راوړه
 گوتې قلم ته په ژړا شوې
 گودر ته ځم راپسې راشه
 گودر ته دواړه خویندې راغلي
 گوره بښې به درته وکړم
 گیلې به ډېرې ورته وکړم
 گل مې د لاسه اوبو دروړه
 گودر پاچا منګۍ وزیر دی
 گودر په سر مې قبر جوړ کړه
 گودر په سر مې قبر جوړ کړی
 گودر ته ځم راپسې راشه

زه به منگي په لپو ورو، ورو ډکومه
 وخت مازد یگردي چې پری وکړو د یډنونه
 گیبی گیبی پرتوگ دی لاره نه راکو یڼه
 یوه یې ویشتل کا بله یې غشي ټو لو یڼه
 پکې پښیری شنی پاخی کته بازونه
 مازد یگری پکې وی اخترونه
 په دی بهانه د حانان وکړم د یډنونه
 لیلا همزولو سره قینج مکیز کو یڼه
 د چا د زړه په دنیا اور ولگید نه
 په سرو منگلو به یې جانان له ورکومه
 سپو ږمی زړه شوه اوس تیاره کې یاره ځمه
 چې مې جانان کر لې لاره کې سره گلونه
 ما په منگې کې پراتي را وړی د یڼه
 پاچاهی لارکې د خیال مه ږده قد مونه
 گو له ماری د خمارو ستر گو کو یڼه
 زه به منگي په لپو ورو، ورو ډکومه
 د خیال کاته کوی په اور یې ستي کړ مه
 یا خو لگی راکړه یا منگي در ماتو مه
 رنگ رنگ پکې وی د خو بانو محلسونه
 منگي په سر ورله راخی جو نی سیلونه
 د پیغلو جنو سیل کوی حیران دی کړمه
 په سور سالدو کې لیلا ستا خواله را ځینه
 منگي مې دوه دي نری ملا مې ما تو یڼه
 بی وفا یار راباندې ډېر کبر کوونه
 داسې مې حق دي دجانان زلفوسرونه
 نه ادا کیږي قضا شوي دیدنونه
 کم عقله یاره د پردو اختیار کې یمه

گودر ته ځم راپسی راشه
 گودر ته ځم راپسی راشه
 گودر ته ځی په مخه راغلی
 گودر ته دواړه خو یڼدي راغلی
 گودر د غدونو څه کم نه دی
 گودر دی عمر له اباد وې
 گودر دی عمر له ودان وې
 گودر شو گرم مازد یگر دی
 گودر کې سری لمبی شوی پورته
 گودر له ځم چې اوبه راوړم
 گودر له ځم چې مانگی مات کړم
 گودر له ځمه خو شحا لیږم
 گودر له ځمه را پسی راشه
 گودر له ځی او پښو ته گوري
 گودر له غبرگې خو یڼدی راغلی
 گودرته ځم راپسی راشه
 گودرته ځی ناوخته کیږی
 گودرته راغلی برابره
 گودرکې هره ورځ اختر وې
 گودرکې هره ورځ اختر وې
 گودرته بخت دی غلبه دی
 گودرته ټول درته لوگی شم
 گور له ځم را پسی راشه
 لارم د خپل وطنه لارم
 لکه کابل دافغان حق دی
 لمونځ چې قضا شي بیا ادا شي
 له مانه ولې گیله من یې

م و ه ي

ما په گودر د جنو بڼخ کړې
 ما خو د ليرې نه صحي کړې
 ما د کوچي د عمره خار کړې
 ما د کونړ د سيند نه خار کړې
 ما د گودر په غاړه خښ کړې
 ما د نصيب نه تېښته وکړه
 ما دگودر په غاړه بڼخ کړې
 ما دې ټوپۍ په سر گڼله
 ما زد يگر تل لری خاونده
 ما سره سم گودر له لار شه
 ما سره سمه سيالي مه کړه
 ما له مې وړی زړگی راکړه
 ما له وړوکي ريبار خار کړې
 ما ويل يوازي زما يار يې
 ما وې د غمه به دې مړ شم
 ما يارانه کله کوله
 ما يې د ورور د سترگو خار کړې
 ما يې د ورور د سترگور خار کړې
 ماته دې دومره ديدن بس دی
 ماته رباب په لاس کې راکړئ
 مازديگر چېرته وې چې نه وې
 مازديگر پيغلی ښی اغلی
 مازديگر لونځ دې قبول مشه
 مازديگر لونځ رانه قضا شو
 مازديگری دی سوال قبليرې
 مازديگری دی ښېرې مکړه
 مبارکي راکړئ عالمه

گو نډې ملا له پر ما کيږدی قد مو نه
 نور دې په تورو زلفو مه وهه لاسونه
 د سبایي اور يې بليرې دوی ترې ځينه
 زما جانان به پکې مخ مينځلی وينه
 چې جنکی مې مات بنگرې په قبر ږدینه
 نصيب زما د لارې مل راسره ځينه
 چې جنکی مې مات بنگرې په قبر ږدینه
 د جنکو په وار پيدا ورکه دې کړمه
 چې ماز د يگر په گودر وشي د يدنونه
 منگي مې دوه دی نری ملا مې ما تو ينه
 ما د لنډيو سيپارې ويلي دینه
 زه وم نادانه په یاری نه پوهېدمه
 چې يوه خبره دوه ځلې راته کوينه
 د اختر ټال يې هر سړی دې زنگوينه
 قسم دی یاره بې نېټې نشته مرگونه
 سرتور ولاړ وې له ښېرو دې وېرېدمه
 ده به د خور سترگو ته ډېر کتلي وينه
 دا د ورور سترگي يې د خور په شانته دینه
 چې په کوڅه کې پښه نيولی شې مينه
 چې زه ده خپلې ځوانۍ وير پکې کومه
 خورې وړې زلفې په بام ولاړه ومه
 منگي په وټو دگودر غاړی له ځينه
 ديدن دې پرېښود د ايمان کوي سوالونه
 نوی مين وم په ديدن نه مريدمه
 خلکو زما په حق کې پورته کړئ لاسونه
 ستا به عادت وي ما به ورک له ملکه کړينه
 چې پرې مين وم ترې چاپېر مې کړل لاسونه

د تهمتو سره یار قبوله کړمه
 نادانه زه نادان مې یار ورسېدنه
 لئونځ مې بانه کړ د اشنا دیدن کومه
 د لئونگین نه یې ځونډي ورک شوي دینه
 یو مې ځواني ده بل مې ډېر دي ارمانونه
 ما وېل سلام هغه وېل کور دې وړانومه
 چې د نجلۍ د دادا یخ شي اندامونه
 زه پښتنه يم په نامه دې ناسته یمه
 راځه راځه روزي به خدای رارسوینه
 باران به اوري څوک به ځای نه ورکوینه
 خواره دې مور شه چې سفر ته دې لیرینه
 چېرته به یې خویندې د دین په تمه وینه
 زه دې په سپینه خوږې ویده پرې ایښې ومه
 پیزار اوباسه چې دې تلې ښکلومه
 قربان قربان دې د زړو جامونه شمه
 چې تش وطن رایادوم ژړا راځینه
 اول خوله درکړم که دې جېب ولټومه
 مرور گرځم څوک مې نه پخولاکوینه
 یو دې خیر ټول کړو بل دې وکړل دیدنونه
 اول دې ښکل کړي بیا دې غېږ ته خپروینه
 زه د اوبو لپاره کوز گودر له ځمه
 د شیطانۍ منگۍ په لپو ډکوینه
 د شیطانۍ منگۍ په لپو ډکوینه
 دغه یو ځای دی چې بری کیږی د یدنونه
 لور یې په سپینه روپۍ خوله نه ورکوینه
 لور یې د لارې مېلمانده راستنوینه
 زیارت له تلې چا به یې مخ لیدلی وینه
 په ما مینه نجلۍ بل ته ورکوینه
 ماله کوژدن چا کره وکړه زور دې کړمه

مبارکي راکړئ عالمه
 مبارکي راکړئ عالمه
 مخ په قبله مې د یار کور دی
 مخې ته راغله راته ژاړي
 مرگیه دومره صبر وکړه
 مرگی په تنگه کوڅه راغی
 مې د یار په کوڅه یوسئ
 مساپري په بې غمي کړه
 مساپري دې ډېره وکړه
 مساپري سخته خواري ده
 مسافر ته شوې خواره زه شوم
 مسافر مه وژنئ عالمه
 مسافري دې روزي مه شه
 مسافری خوړلیه یاره
 مسافری خوړلی راغلی
 مسافری مې زړه نری کړ
 مسافری نه ستړی مشې
 مسلمانې په چاکې نشته
 ملنگه دوه گټې دې وکړې
 منگیه بخت ته دې حیران یم
 منگی کې موری اوبه نه شتهخ
 منگی یې ټول په ډنډ غو په کړل
 منگی یې ټول په ډنډ غوپه کړم
 منگی به تخرگ گودر له ځمه
 مور یې د کلي شومرې غواړي
 مور یې د کلي شومرې غواړي
 مور یې مانو ورته لوگی کړې
 مورې توپک کمربند راکړه
 مورې د مخه دې شرمېرم

چې تور پېکي مې د هلېنډ شمال وهينه
کنډک کنډک مستې به خورم غټه به شمه
په مامينه جيني بل ته ورکوينه
په دين غزا ده زه خپل خان شهيدومه
چې تامي عمر په صبر تېرومه
مونږ کره مه راځه چې زړه دې صبر شينه
کله راځه کله به زه درځم مينه
په مينه مينه دې کتل مين دې کرمه
په مينه مينه دې کتل مين دې کرمه
زموږه زړونه غريبې وژلي دينه
په تا يوه خبره راغله هېر دې کرمه
په لاره ځم خپل او پردي نه پېژنمه
هله به يې واورې چې زه تورې خاورې شمه
چې په سرکو شونډو دې راشي سېلابونه
ورسره کور شومهد پانډه ولوبدمه
د کونډې لور ده مور غوړي ورکړې دينه
يار يې نيستم دی په ژړا له ملکه ځينه
کم عقله مور يې ورته سترگې توروينه
پېرزو مې نشي تور پيکي په خاورو ږدينه
د چا په نوې يارۍ اور ولگېدنه
مورلاتراوسه وروپه خروباندې بارونه
نښې دې څه کرېم چې دې سترگې نه وينمه
مورې زما په نصيب مه کوه جنگونه
تنديه مات شې تاکې څه ليکلي دينه
خدای دې ناخاپه چيرته راوله مينه
ليلا ولاړه ده په زړه ويشتل کوينه
مبارکي د نوي کور راکړه مينه
نه به زما زړگي د غمه خالي شينه
د دادا کور کې دې زړه کرېمه ظالمه

مورې کوچيانو ته مې ورکړه
مورې کوچيانو ته مې ورکړه
مورې لنډۍ توپک مې راکړه
مورې لنډۍ توره مې راکړه
مين زړگي ته مې سلام دی
مينه په تگ راتگ زياتيري
مينه په تلو راتلو زياتيري
مينه د مينې پيدا کيږي
مينه د مينې پيدا کيږي
مينه دروغو زړونوکاردی
مينه کې هر څه هر څه کيږي
مينې دې داسې لېونې کرېم
نارې وهم نارې مې نه اورې
نجلی په سر دې منگي مات شه
نجلی د بام په سر کره شوه
نجلی کره شوه ماته نشته
نجلی که توکی د بخمل دی
نجلی وږه د يارۍ نه ده
نجلی ولاړه په لمانځه ده
نری نری لوگی ترې خيږي
نړۍ مريح ته رسيدلې
نښې دې ډېرې ما سره دي
نصيب مې خپل دی رارسيږي
نصيبه وسوزې ايره شي
نن خو مې ډير ياديږي ياره
نن د گودر په لاره مه ځه
نن مې د قبر خواله راشه
نه به انځر د ورځې گل شي
نه دې د ځان نه دې د بل کرېم

چې ستا دې ډېرو ناکردو ته وگورمه
 یار بې وفا شو ارمانې به گودر له ځمه
 تاو کړي غشي مې د غم خوړلي دینه
 خلک ویشتلې مرغی ژر پورته کوینه
 بخت د هغه دی چې یې پوښې وړانوینه
 چې بې دیدنه دې ساته لېونه شونه
 د زني سر مې دېوالو وسولاونه
 چې ستا د حسن دوران تېر شي رابه شمه
 جانانه درې واړه پرېږدم تا سره ځمه
 دتن په وینويې ساتم ترڅوچې یمه
 خلکو ته وایم چې نیسی اخیستی یمه
 چا دې صفت راته کوو راغلی یمه
 ما په ځوانانو کې خوبن کړې یې مینه
 اشنا غماز درته دروغ ویلي دینه
 اوږی په غاړه ما زد یگر گودر له ځینه
 که سل مې نور وي تا به پاس په تندي وړمه
 گودره! ځکه دی صفت هر ځای کومه
 چې د کړکۍ شمال په دواړو لگېدنه
 چې د اشنا سره به بر گودر له ځمه
 یا خو په ټوله دنیا پرېوتل گردونه
 یا خو به ټولې یارانې دغسې وینه
 یو کال به پاتې شم چې دواړه یو ځای شونه
 زه به دا توري سترگې چېرته بدلومه
 د یار لپاره درمسال جارو کومه
 یوڅه په جیب کې ستالپاره گرځومه
 دا معشوقې خو غنمرنگې خوند کوینه
 زړه چې مین شي تور او سپین نه پېژنینه
 که ما پرې کړې وای ژړلي به دې وونه
 اوس یې چې لنډه پرې کوې ژړا راځینه

وايم چې داسې ځای ته لاړ وای
 وخت د ځوانې مې نیمه خوا شو
 ودرېدی نشمه غورزیږم
 ودې ویشتم پورته دې نه کړم
 وربل یې پورې پورې راغی
 ورشه د یار خبر دې واخله
 ورکه د کور کلي یاري شه
 وطن به ستا لپاره پرېږدم
 وطن د مور او پلاره خوږ دی
 وطن مې تن، تن مې وطن دي
 وطن مې ستا له غمه پرېښود
 ولاړه اوسه چې دې وینمه
 ولې دې سر په زنگنو کړ
 ولې دې مخ زما نه پټ کړ
 ولې به زه ور پسی نه مرم
 هر کله راشې د یار غمه
 هر مازد یگردي لوی اختر دی
 هغه دې هېر دي که دې یاد دي
 هغه ساعت به کله راشی
 یا خو زما په زړه تیاره ده
 یا خو زما نصیب خراب دی
 یار مې په اوم کې زه اتم کې
 یار مې په شنو سترگو مین دی
 یار مې هندو زه مسلمان یم
 یاره زمورکلي ته راشه
 یاري په تور او په سپین نه ده
 یاري په تور او په سپین نه ده
 یاري خو تا پرې کړه کمبخته
 یاري خو تا کړه ما خو نکړه

د پلو لاندې سړی غلی تېروینه
 که زړه دې نه وي بیا دې نه مجبورومه
 چې چا خوړلی رنگ یې خای ته نه راځینه
 ښه شو چې زر دې په مطلب ورسېدمه
 د لري لري نندراې به دې کومه
 خو چې مې سترگې غړولې سبا شونه
 خړو جامو کې به فردوس جنت له ځمه
 اخري مې مه کړې د ځوانانو مجلسونه
 په پخوانو قدمو دې پرېوتل گردونه
 لار یې صحي کړه په غضب ککړه شومه
 بل دې خبرې په کنډه تللي دینه
 بل دې مین په کبرجنې نجلۍ کړمه
 هزار زخمونه مې په زړه دي مې به شمه
 د وصال تری يم اوبه بهانه کومه
 بیا دې دا دا له توره ورکړه چې راځینه
 د خندا ډکه خوله به چیرته ناسته وینه
 چې اشنا لارو زه به تور لحد ته ځمه

یاري د دنگې نجلۍ خوند کړي
 یاري د زور خبره نه ده
 یاري د شنې نبتې گوزار دی
 یاري دې ټوله د تگۍ وه
 یاري دې نه کوم ډاریرم
 یاري دې نه وه خوب لیدل و
 يم خړ پښتون خړ مې ژوندون دی
 یو اخيري مصره دې داوي
 یو ځلې بیا په دې لار راشه
 یو ځلې راغلی خوله مې ورکړه
 یو خو دې غونډه منډه خوله ده
 یو دې غریب پیدا کړم خدایه
 یو زخم نه دی چې به جوړ شي
 یو گوټ اوبه منگی نه راکړه
 یو وارې ټینگه غېږه راکړه
 یوازې خدای به پرې خبر وي
 یوازې ژوند مې په کار نه دی

سليمي د ټكنالوژي خدمتونو شركت SalimiTech

سليمي د ټكنالوژي خدمتونو شركت د شمال زون په مركزي دفتر د ټكنالوژي په برخه كې د هېواد په رسمي ژبو پښتو او دري خپلو هېوادوالو ته د ټكنالوژي په برخه كې خدمتونه ترسره كوي په دغه شركت SalimiTech كې د زدكړو يا اي ليرنينگ اپلېكيشني، گيم او آنلاين آفلاين پروگرامونو اپلېكيشنونه يا پوستكالي جوړيږي، همدارنگه په دغه شركت كې د ټكنالوژي په مختلفو برخو يا څانگو كې د پروگرامونو جوړولو تر څنگ د ويب پاڼو جوړول او نور ورته خدمتونه تاسو هېوادوالو ته وړاندې كيږي او مونږ د ستاسو لپاره تل په چوپړ كې يو.

همدغو لنډيو ته مونږ كمپيوټر پوسټكالي هم جوړه كړې چې هېواد وال يې زما له ويب پاڼې څخه دانلودولس شي.

<http://www.razmohammad.com>

رازمحمد نورزی پکتیاوال

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**